

KERESZTÉNY KIS KÖNYVTÁR

Dr. NYISZTOR ZOLTÁN

BAPTISTÁK ÉS ADVENTISTÁK

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

BAPTISTÁK ÉS ADVENTISTÁK

IRTA

DR. NYISZTOR ZOLTÁN

SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1925.

Nihil obstat.

Dr. Theophilus Klinda
censorum praeses.

Nr. 902.

Imprimatur.

Strigonii, die 17. Martii 1925.

Julius Machovich
vic. generalis.

Kiadja a Szent-István-Társulat.
Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. Budapest.
Nyomdaigazgató : Kohl Ferenc.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	5
I. Baptisták.	
A) <i>A baptista mozgalom története</i>	7
a) Keletkezése	8
b) Fejlődése	10
c) A magyarországi baptista-misszió	14
d) A baptista mozgalom mai állapota	17
B) <i>A baptisták tanai</i>	19
a) A hit egyedüli forrása	19
b) A keresztség... ..	21
c) Egyéb tanok	23
d) A baptisták erkölcstana	27
C) <i>A baptizmus cáfolata</i>	29
a) A hit forrásairól	29
b) A keresztségről általában	39
c) A gyermekkeresztség	51
d) Alámerítés vagy meghintés	55
D) <i>Összefoglalás</i>	58
II. Adventisták.	
A) <i>Az adventista mozgalom története</i>	60
a) Keletkezése	61
b) Fejlődése	66
c) Jelen állapota	67
d) Magyar adventisták	68
B) <i>Az adventisták tanai</i>	70
a) A világ vége	70
b) Az Úr napja	73
c) Az emberi lélek	74
d) Egyéb tanok	76
e) Gyülekezeti élet, erkölcsi parancsok	78
C) <i>Az adventizmus cáfolata</i>	80
a) A világ végétől	81
b) Szombat vagy vasárnap	84
D) <i>Összefoglalás</i>	88

ELŐSZÓ.

Ez a kis füzet, mely az érdeemes Szent-István-Társulat áldozatkészségéből útnak indul, az újabb kor két nagy lendülettel dolgozó vallási mozgalmáról akar teljes és kimerítő felvilágosítást nyújtani. Szól elsősorban azoknak, akik benne érdekelve vannak. Akár állásukból, akár lelki állapotukból kifolyólag. De nem lehet érdektelen azoknak sem, akik korunk lelki válságait szeretik figyelemmel kísérni.

A világháború és forradalmak nyomán járó lelki megmozdulásnak egyik szomorú kísérő jelensége az amerikai vallási szektáknak térhódítása. A világ lelki megrázkódtatását, a szellemi élet múltó ájulását ők aknázzák ki a legerősebben.

Magyarországon is meghúzták már többször a vészharangot. A „történelmi egyházak“ s elsősorban a magyar kálvinisták nem kis aggodalommal nézik a szekták harcias előretörését. Nemcsak a fővárosban, de a vidéken is megmozgatták a talajt. Már nem is egyes egyének, de egész hitközségek megingásáról számol be a

krónika. Térhódításuk itt-ott már a tömegmozgalom jellegét és erejét viseli magán.

A mentés nagy munkájához akar hozzájárulni e füzet is. Nem támaszt nagy igényeket; az igazság és a lelkek szeretete vezette. Nem olcsó népieskedéssel, kedélyeskedő komázással, bravuros szellemi tornákkal, hanem becsületes őszinteségével, hideg tárgyilagosságával, az igazság isteni erejével akar hatni. Alapös forrástanulmányok alapján készült s azért megérdemli, hogy tudományos szempontból is komolyan vegyék.

Szerző lelkétől távol állott a szeretetlenség és gyűlölködés s óva int tőle mindenkit. Tévelygő, jobb sorsra érdemes testvéreket lát a szekták tagjaiban is s munkájával békét bontani nem akar.

Budapesten, 1925. március 1-én.

Dr. Nyisztor Zoltán.

I. BAPTISTÁK.

Baptistáknak vagy hivatalosan „keresztelt keresztények“-nek nevezzük azon újabbkori vallási gyülekezet tagjait, akik csak a felnőttek megkeresztelését tartják megengedhetőnek s a keresztséget teljes alámerítéssel szolgáltatják ki. Egyike tehát a protestantizmusból gombamódra kisarjadó keresztény szektáknak, melynek létét és lényegét a keresztség szentségének különleges felfogása adja meg. A baptisták a Szentírást tartják a hit egyetlen zsinórmértékének; elvetik tehát a gyermekek megkeresztelését, mint a Szentírással ellenkezőt s annak szellemében a vízben (folyó, tó, medence) való teljes alámerítést követelik. A Krisztusban való újjászületés azonban nem a keresztség által jön létre, hanem megelőzi azt: Isten ígéjének hallgatása s a hit megvallása által.

A baptista-mozgalom története.

Mint minden keresztény felekezet, úgy a baptisták is szükségét érzik annak, hogy tanaiknak hátvédül Krisztust és az őskereszténységet állít-

sák oda. Szerintük az első baptista Keresztelő szent János volt. Nemcsak azért, mert Keresztelő Jánost latinosan Baptista-nak nevezik, hanem mert a Jordán vízében alámerítéssel keresztelt. Őt követték az apostolok s az első keresztények, akik először hallgatták az igét s hittek s csak azután keresztelkedtek meg Krisztus parancsa szerint. Baptisták voltak tehát az első keresztények, még ha másképen is nevezték magukat, a mai baptisták pedig egyenes leszármazottjai az őskeresztényeknek. A gyermekek megkeresztelése csak a III. században Krisztus után jön divatba s e Szentírást megcsúfoló szokásnak Origenes vagy helyesebben: szent Cyprián az atyja. Origenes különködéseiről mindenki tud — mondják —, Cypriánról meg elég annyi, hogy a pápaság, a mise, a tisztítótűz tanának is ő a megalapítója. Ami pedig a keresztesség formáját illeti, kétségtelen, hogy az őskeresztények teljes alámerítéssel kereszteltek s csak a XIV. században kap lábra a vízzel való leöntés. — Így a baptisták.

A tárgyilagos történelmi kutatás azonban a baptista-mozgalom történetét így vázolja.

Keletkezése.

A baptista-mozgalom előfutárjai a reformáció idejében fellépő *újrakeresztelők*, akik ugyan elvetik a gyermekek megkeresztelését s minden új hívőt újra keresztelnék, de az alámerítés he-

lyett még a meghintést használják. Továbbá a *mennoniták* Hollandiában, akiket egy Menno Simons nevű papról neveztek így el.

Az igazi baptista-mozgalom keletkezése azonban a XVII. századra esik s hazája a ködös Anglia.

Útja ott kezdődik, hogy a *puritánok* kívánnak az angol államegyházból, levetnek magukról mindent, ami még katolikus vonatkozású lehet s a legegyszerűbb bibliai állapot megvalósítására törekednek. Felállítják a presbyteriumot, vagyis a vének tanácsát, mely a hitközségben a hatalmat képviseli és gyakorolja s az általános egyházi ügyeket a presbyteriumok kiküldötteiből alakuló synodusra bízzák. *Browne* prédikátor még tovább megy s a hitközségek teljes függetlenségét követeli. Szerinte a presbyterium csak tanító, de nem kormányzó testület s minden hitközség maga intézi sorsát. Bár ő maga visszatért az angol államegyházba, követői gyorsan elterjedtek. Az ő soraikból került ki egy *Schmith János* nevű prédikátor, aki híveivel Angliából Hollandiába menekülve, egy külön gyülekezetet alapított baptista elvek szerint. Az anglikán egyház keresztelését érvénytelennek nyilvánította s önmagát és hitközségét újra megkeresztelte, de még nem alámerítés, hanem csak meghintés által. Halála után *Helwys Tamás* foglalta el helyét, ki is hívei zömével visszatért Angliába. Londonban és Lincolnban megalapították az első hitközségeket, melyekben

nem volt többet gyermek-keresztelés, magukat pedig *általános baptistáknak* nevezték el. Elég tévesen ugyan, mert csak a gyermek-keresztséget vetették el, de a teljes alámerítéssel való keresztelést még nem gyakorolták.

Az igazi világosság azonban egy londoni puritán gyülekezetben gyúlt ki 1640-ben. A hívek ugyanis rájöttek, hogy nemcsak a gyermek-keresztség áll a Szentírással ellentétben, hanem a keresztség kiszolgáltatásának eddigi módja is. A Szentírás csak teljes alámerítéssel történő keresztelést ismer; kiszolgáltatója pedig csak az lehet, aki maga is így Kereszteltetett meg.

A meggyőződést követte a tett. A hívek elhatározták, hogy egyik tagjukat, *Blount Richárdot* Hollandiába küldik az arminiánokhoz, akik már régebb idő óta alámerítéssel kereszteltek. Blount tehát Hollandiába utazott s 1642-ben tért onnan megkeresztelve vissza. Nyomban megkeresztelte a gyülekezet prédikátorát, Blacklock Sámuelét s 54 hitsorsosát, most már végre teljes alámerítéssel. Az új hitközség a „keresztelt keresztének gyülekezeté”-nek nevezte el magát s már 1644-ben nyilvánosságra hozta első hitvallomását.

Fejlődése.

A szervezkedés gyorsan megindul. Rövid idő alatt Londonban már hét baptista gyülekezetet számlálnak. A hivatalos anglikán egyház ugyan állást foglal ellenük s az üldözésből is kijut ne-

kik, de Cromwell Olivér protektorsága alatt teljes szabadságot élveznek. 1689-ben már 100 baptista gyülekezet kiküldöttei jönnek össze Londonban kongresszusra s egy új, kimerítő hitvallomást szövegeznek meg.

A hanyatlás azonban hamar beáll. Viták, nézeteltérések támadnak s a surlódások, kiválások napirenden vannak. Az egységet a hitközségek nagy szabadsága mellett nem bírják fenntartani; a missziók, Krisztus istenségének, sőt a keresztségnek a kérdésében is az elágazó vélemények szakadásokra vezetnek. Rövid egy század leforgása alatt magában Angliában már ötféle árnyalata van a baptista-mozgalomnak.

Amerikába egy Williams Roger nevű angol kivándorló viszi be a baptista-mozgalmat. Massachusetts-ből való kiűzetése után megalapítja Rhode Island államot s ott proklamálja a teljes vallásegyenlőséget. Bár baptistának vallja magát s gyülekezetet is alapít, a keresztség szentségével nem tud tisztába jönni. Gyermekkorai megkereszteltetését érvénytelennek tartja s azért egy barátjával újra megkeresztelteti magát. De csakhamar rájön, hogy ez a második keresztség is érvénytelen, mert barátja is keresztleetlen volt s azért harmadszor is megkeresztelkedik.

Közben újabb angol bevándorlók érkeznek Amerikába s a baptista-mozgalom erősen tért hódít. Száz év múltán már száz gyülekezet van körülbelül tízezer hívővel. De igazán kedvező atmoszférát a baptista-mozgalom számára az

amerikai szabadságharc (1776.) jelent. New-Yorkban missziós-társaság alakul s hamarosan olyan eredményeket mutat fel Északamerikában, amilyént sehol máshol nem tudott elérni. 1792-ben már 35 ezren vannak 471 gyülekezetben; 1850-ben pedig már 815 ezren, úgy hogy minden 29 lakosra egy baptista esett. 1895-ben számuk 3 millió 637 ezerre rúg, nem is számítva a másfélmilliót kitevő szakadár-baptistákat.

Az *európai baptista misszió* Oncken János Gerhard nevéhez fűződik. 1800-ban január 26-án született Bazel németországi városkában. Tizenhároméves korában egy skót kereskedő vette magához a fiút s magával vitte Angliába. Greenwichben egy „hívő” családnál lakott, melynek jámborsága nagy hatással volt lelkére. Londonba visszatérve egy methodista kápolnában hallott prédikációra megtért s azonnal vágy támadt benne másoknak a megmentésére is. Buzgósa oly nagy volt, hogy ebédpénzének 90 százalékát elvonta magától s azon vallásos iratokat vásárolt szétosztásra.

1823-ban egy missziótársaság kiküldte őt Németországba, hol nagy buzgalommal fogott munkához. Könyvkereskedést nyitott, vasárnapi iskolát alapított s prédikátora volt az independent gyülekezetnek. Bibliai tanulmányai közben azonban arra a meggyőződésre jutott, hogy a gyermek-keresztségnek nincsen Szentírásos nyugvó alapja s hogy a kereszteleés formája csak

a teljes alámerítés lehet. Elhatározása már készen volt s csak az alkalomra kellett várnia.

1833-ban Hamburgba érkezett dr. Sears amerikai baptista kollégiumi tanár, aki aztán 1834 április 22-én (este 8—9 óra közt) megkeresztelte Onckent, feleségét és még öt egyént az Elba folyóban.

Másnap megalapították Hamburgban az első baptista gyülekezetet és Sears a hívők egyhangú szavazata alapján Onckent gyülekezeti vénné ordinálta. Ettől fogva szaporodni kezdtek a tagok, de a keresztséget három éven át titokban éjjel hajtották végre. Hogy azonban Oncken az ebből támadt mendemondáknak véget vessen, 1837 szept. 3-án fényes nappal tartotta meg az alámerítést. Az eseménynek hamar híre futott s a városban nagy feltűnést keltett. Kíváncsi tömegek lepték el a gyülekezetet s egy alkalommal olyan botrányt rendeztek, hogy karhatalomnak kellett közbelépnie. A városi tanács erre megtiltotta a nyilvános gyülekezést. A tilalom áthágása miatt Oncken négyheti fogházat is szenvedett.

A hamburgi nagy tűzvész, melynek a város egyharmada martalékul esett, hozta meg végre a várva-várt szabadságot. Oncken ugyanis felajánlotta a gyülekezeti helyiség egy részét a hajléktalanok számára. A városi tanács az ajánlatot elfogadta s ezzel egyidejűleg megszűnt az üldözés.

Oncken és társai, főként Köbner és Lehmann

most már széles körben folytatták és terjesztették a missziót. 1843-ban 273, 1844-ben 322, 1845-ben pedig 350 megkeresztelés történt magában Hamburgban. 1849-ben már országos kongresszust tartanak, 1852-ben pedig közzéteszik az első statisztikát, mely 42 gyülekezetben 4215 hívőt mutat ki.

A Németországban megkezdett munka áthalt Hollandiába, Dániába, Magyarországra, Oláhországra, sőt Oroszországra is. Ezek közül legnevezetesebb a svéd misszió, melyet egy Nilson nevű „megtért” methodista prédikátor alapított.

A magyarországi baptista-misszió.

A hamburgi tűzvész híre s nyomán az építkezés fellendülése sok magyar munkást csalt ki Németországba. Ezek között volt egy *Rottmayer János* nevű asztalos is, akit német barátai gyakran elvezettek a baptista gyülekezetbe. „Rottmayer buzgó katolikusként tartotta magát, de midőn a Szentírást megismerte, meglátta belsejét a maga valóságában, hibáival és bűneivel együtt. Átadta tehát szívét a Megváltónak s hitvallomására néhány honfitársával együtt Oncken által 1843-ban megkeresztelkedett” — írja egy magyar baptista író.

Rottmayer 1846-ban jön haza Pestre, több láda vallásos irattal megrakodva. A térítő munkát nyomban megkezdi, de igen kevés eredménnyel. Mikor Lehmann húsz év múlva láto-

gatóba jön Pestre, még csak hat embert tud megkeresztelni a Dunában éjjeli csendben.

Nagy lökést adott azonban a misszióknak egy *Novák Antal* nevű szabómesternek a „megtérése“, aki megtérése után biblia-árus lett s mint ilyen bejárta az ország nagy részét. Az ő buzgólkodása folytán több helyen, főkép Biharban, kezdetleges kis gyülekezet-félék is alakultak.

A szervezés igazi munkáját 1873-ban *Mayer Henrik* kezdte meg. Mint a Brit- és Külföldi Biblia-Társaság ügynöke jött Budapestre s itt végleg letelepedett. Márciusban megnyitja a vasárnapi iskolát, decemberben pedig már megszervezi az első rendes baptista gyülekezetet Budapesten s annak prédikátora lesz. Mayer nagy tevékenységet fejt ki. Fáradhatatlanul járja az országot s térít, keresztel. 1895-ben már számuk 4—5000.

1905-ben a magyar állam a baptista vallást törvényesen elismert felekezetnek nyilvánította s ezzel megadta neki a testületi jogot. A szabadság azonban egyúttal szakadásra is vezetett. Mert az állam kedvezményét csak egyik fele a baptistáknak fogadta örömmel, a másik fele azonban „tartózkodó állásba helyezkedett“. Így azután két baptista szövetség keletkezett: az elismert és a nem elismert vagy szabad baptisták szövetsége. 1917-ben a magyarországi baptisták száma körülbelül 23.000, mintegy 800 állomásra elosztva, legsűrűbben Bihar- és Aradmegyében.

A trianoni erőszakos béke a baptista-mozgal-

mat is derékba törte. 18 ezer hívő jut idegen kormányzat alá, Csonka-Magyarországon pedig mindössze hétezer marad.

A megkisebbedés azonban visszaállította a felbomlott egységet. 1920. szeptember havában Magyarország összes baptistái egy szövetségbe tömörültek s elnöknek Udvarnoki János hitszónokot választották meg.

Az evangelizálás nagy erővel indul meg. 1921 végén már nyolcezeren vannak. 1924 végén számuk 11—12 ezerre tehető. Van két könyvesboltjuk, meglehetősen nagy közös nyomdájuk s négy folyóiratjuk. (Békehírnök, Vasárnapi Tanító, Hajnalcsillag, Friedensklänge.) Két árvaházuk s két menházuk munkaképtelenek számára. Budapesten teológiai intézetet nyitnak prédikátorok kiképzésére s 1922-ben már 19 növendékük van.

Prédikátoraik buzgósága mellett nem kis szerepe van az amerikai dollárnak sem, mely a missziós tevékenység kiterjesztését jelentékenyen megkönnyíti. Katholikus vidékeken átlag nem boldogulnak, református helyeken, főleg elhanyagolt parochiákon, bő aratásuk van. Híveik az egyszerű, jámbor, falusi nép sorából kerülnek ki, egy-egy intelligens ember „megtérese” valósággal fehér holló.

A baptista mozgalom mai állapota.

Az utolsó hivatalos baptista-statisztika 1912-ből való s számukat az egész földkerekségén 6 millió 715 ezerre teszi. Heimbucher német tanár számítása szerint 1924-ben körülbelül 7 millióan lehetnek. E számban természetesen csak a megkereszteltek vagyis a felnőttek vannak benne. Ha már most a gyermekeket és a szakadár baptistákat is hozzászámítjuk, a baptisták összes számát 20 millióra tehetjük.

A legtöbb baptista *Amerikában* van. Számuk 6 millió; 58 ezer állomással, 43.764 prédikátorral, közel 3 millió vasárnapi iskolással. A hívek zöme az Egyesült-Államokból rekrutálódik.

Anglia áll második helyen, 3078 gyülekezetben 404.794 taggal, 2039 prédikátorral.

Svédországban 680 gyülekezet 59.903 taggal, 312 prédikátorral s 65.784 vasárnapi iskolással.

Németországban az 1922. év statisztikája szerint 231 gyülekezetben 53.866 hívő él, 370 prédikátorral.

Oroszországban körülbelül 30 ezer baptista van, Lengyelországban pedig 7481.

Szórványosan fordulnak elő: Lettorszáiban (9312), Cseh-tótországban (3100), Oláhországban (22.228), Hollandiában (2800), Dániában (5008), Svájcban (1105), Franciaországban (2347), Olaszországban (1762); Ausztriában (628), Bulgáriában (349), Spanyolországban (226) és Portugáliában (175).

Az amerikai gyülekezetek buzgalma a pogány népeknek is megvitte a baptista missziót. Ázsiában, Afrikában, Ausztráliában, valamint a Csendes-Óceán szigetein nagy számban működnek baptista misszionáriusok. Az amerikai hittérítők közül különösen Adoniram ért el nagy eredményeket Ázsiában, Birma, Asszam és Sziam lakói között.

Ázsiában 1719 gyülekezet van 186 ezer taggal. Ebből India, Birma és Asszámra 165 ezer, Kínára Siammal együtt 22.126, Japánra 3942, a Filippi-szigetekre 2939, Ceylonra 1039 hívő esik.

Afrikában 14.785, *Ausztráliában* 27.594 baptista él.

E számadatok láttára lehetetlen kitérni a tárgyilagosságnak a megállapítás elől, hogy a baptista-mozgalom a sok-sok gátló körülmény ellenére is szép eredményeket ért el s erősen tért hódít. Prédikátorainak valóban fáradhatatlan munkássága mellett a baptistáknak különösen két nagy propaganda-eszközük van: iskola és sajtó.

Az iskolai nevelés fontosságát először az amerikai baptisták ismerték fel. 1765-ben állítják fel az első kollégiumot, mely később egyetemmé alakul át s ma három millió dollár vagyonnal rendelkezik. Utána egyre-másra alakulnak az intézetek, iskolák, missziótársaságok. Ma már 7 theologiai főiskolájuk, 97 egyetem és kollégiumuk, 106 nagy nevelőintézetük van. Az európai kontinensen egyrészt pénzhiány, másrészt a

kisebb tanügyi szabadság miatt főkép a vasárnapi iskolákra fektetik a fősúlyt.

A baptista missziónak jelentős fegyvere a sajtó. Mozgalmuk minden országban rendszeren ott kezdődik, hogy nyomdát vásárolnak, könyvkereskedést nyitnak s bibliákkal, apró füzetekkel s olcsó folyóiratokkal elárasztják a népet. Így Amerikában 130, Angliában 20, Németországban 4, Magyarországon szintén 4 folyóiratjuk van. Propaganda-tevékenységükre jellemző a német Oncken példája, aki 60 év alatt egymaga 2 millió bibliát adott el.

A baptisták tanai.

Bár a baptisták között vannak árnyalati különbségek s még ezidőszerint 10 különböző pártot lehet megkülönböztetni, tanaik a fővonásokban mégis megegyeznek. Mi a magyar baptisták hivatalos kiadványát tartjuk szem előtt, melynek címe: „Hitvallomása és szerkezete a keresztelt keresztyén gyülekezeteknek, melyeket közönségesen Baptistáknak neveznek“ (kiadja a baptista hitközség. Budapest, Hársfa-utca 33. II. kiadás), mely a német baptista hitvallás után készült, szolgálai módon, hitvány magyarsággal.

A hit egyedüli forrása.

A magyar hitvallomás első cikke a baptista vallás alapját és leglényegesebb jellemvonását tartalmazza s a hivatalos szövegben így szól:

„Hisszük, hogy az Ó-testamentumban foglalt szent írások (felsorolás) — valamint az Új-Testamentumban foglalt szent írások (felsorolás) — valósággal a Szentlélektől ihletett; úgy hogy ezen könyvek együttesen képezik az emberiségnek adott egyedül igaz isteni kijelentést s az Isten megismerésének egyetlen forrását s ezeknek kell a hit és életmód egyetlen szabályának és zsinórmértékének lenni“.

Jól mondtuk tehát könyvünk elején a baptistákról adott meghatározásban, hogy a baptista vallás „egyike a protestantizmusból gombamódra kiszakadó szektáknak“. Ime az örök, nagy protestáns elv, melyet Luther proklamált először s mely azóta is minden protestáns szektának egyetlen igaz dogmája és alapja: „a hitnek egyedüli forrása a Szentírás“. Csak az igaz, csak az tartozik a hithez, ami a Szentírásban benne van; s minden más — még ha évezredek hagvomány volna is — értéktelen, semmis, emberi találmány. Hogy mit higyjünk s az örök üdvösség érdekében mit tegyünk, mi az igazi keresztyén életmód, erre vonatkozólag egyedül és kizárólag a Szentírás adhat nekünk felvilágosítást. Isten úgy ihlette, úgy vezette a szent írókat, hogy az Írás teljes legyen. Az egyetlen, kizárólagos mérték és irányelv, melyből az üdvösség tana levezethető. Ami benne van, isteni kinyilatkoztatás; ami nincs meg benne, talmi áru, emberi kitalálás.

Hogy azonban a baptisták a Szentírást meg-

nyirbálják s nem minden könyvét ismerik el hiteliesnek, az a protestáns rokonság folytán csak természetes. Hisz már Luther nem átalította önkénnyel kezelni a Szentírást ott, hol rendszerével nem vágott össze. A baptisták sem ismerik el az úgynevezett deuterokanonikus könyveket s különösen Tóbiás és Judith könyvét, továbbá a Bölcsesség könyvét, az Ecclesiastikust s a Makkabeusok két könyvét mint apokrif írásokat kiiktatják önkényűleg a Bibliából. Mert — mint mondják — „ellentmondásban vannak az Isten igéjével“.

A keresztség.

Másik lényeges tana a baptistáknak, melyől egyúttal elnevezésük is származott, a keresztség tanára vonatkozik.

„Hisszük — mondja a magyar baptista hitvallomás nyolcadik cikkelye —, hogy az Új-testamentom határozott kijelentése szerint, a Krisztus által szereztetett szent keresztség, mely az ő visszajöveteléig a hívők számára folyton megmaradjon, abban áll, hogy a megkeresztelendő az Úrnak erre rendelt egy szolgája által az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében egyszer víz alá meríttessék és abból ismét kiemeltessek. Csak ily módon teljesíttetik az isteni parancs s tartja meg Krisztusnak szerzeménye mély, eredeti jelentését. A Szentírás egész határozottan meg is jelöli azon személyeket, kik magukat ez intézménynak alá vessék, ugyanis :

egyedül oly emberek, akik előbb az evangyéliom és Istennek szabad kegyelme által bűneikből megtérítettek a Krisztushoz s Ő benne teljes szívvel hisznek, mint megváltójukban.“ — „A keresztségnek sajátsága, hogy csak egyszer teljesítetik, ép azért felette fontos, hogy ezen egy cselekmény helyesen történjék.“

Ezen nyílt hitvallomásból a következőket szegezhetjük le:

1. A keresztség nem szentség, mint ahogy a baptisták egyáltalán nem ismernek el szentségeket; hanem csupán csak kegyelmi eszköz, mint amilyen az Isten ígéje s az Úrvacsora. Nem föltétlenül szükséges az üdvösségre, hanem csak „felette fontos“.

2. A megigazulás, a megtisztulás nem a keresztség folyománya vagy hatása, hanem ellenkezőleg megelőzi azt. Isten ígéjének hallgatása s a hit megvallása által. „Az üdvnek útja ez — mondja a hetedik cikk —, hogy az ember az Istennek ígéje által bűneinek mély álmából felébresztetik, bűneit és hibáját megismeri és szívből bánja. Veszedelmének érzetében Krisztushoz menekszik s az Ő benne való hit által veszi bűneinek bocsánatját.“

3. Gyermekek vagy pláne csecsemők nem keresztelhetők meg, mert a keresztség előfeltételének, az igehallgatásnak s a hit megvallásának nem tudnak eleget tenni. Csak felnőtt egyének részesíthetők e kegyelmi eszközben.

4. A keresztség helyes. Szentírásan nyugvó

formája a vízben való teljes alámerítés, úgy hogy mindenki, aki gyermekkorában vagy csak vízzel való meghintéssel vette e szentséget, újra keresztelendő.

5. Nem kevésbé fontos annak a megállapítása is, hogy mivel a baptisták vízzel s a teljes Szentháromság nevében keresztelnek, keresztségük katolikus szempontból helytálló s így a baptizmusból megtérteknek új keresztelésre nincs szükségük.

Egyéb tanok.

Amily örvendetes és dicsérendő dolog, hogy a baptista hitvallomás a *Szentháromság tanában* (2. cikkely) s *Jézus istenségének* (4. cikkely) kérdésében a leghatározottabban a katolikus felfogás mellett foglal állást, annyira fájdalmas látni, mennyire keresztülette magát egész hit- és vallásrendszerén a protestáns kovász.

Ime egyéb tévedéseik részletezve:

1. A *bűnről*: „A sátán ravaszsága által bűnbe esett az ember, elfordult Istentől, elveszté teremőjének képmását s csakhamar testileg és lelkileg a halál állapotjába jutott. S minthogy az emberek valamennyien Ádámnak magvából származtak, mindnyájan egyenlőképen ugyanazon bűnös és teljesen megromlott természetnek részesei, minden jónak cselekedetére alkalmatlanok és kedvetlenek, minden gonoszra pedig képesek és hajlandók“. (3. cikkely.)

Itt kísért hát újra a lutheri szellem s az egész

protestantizmus kiinduló pontja. Az emberi természet nemcsak meggyengült az eredeti bűn következtében, mint a katolikus hit tanítja, hanem teljesen megromlott. Képtelen a kísértéseknek ellenállni és Istennek tetsző dolgokat művelni, úgy hogy egyedül csak a hit által üdvözülhet.

2. A Calvin által teljes határozottsággal hirdetett *predestináció* tana a baptista hitvallomásában — ha kissé letompítva is — benne van. „Az elkárhozott emberi nemzetség közül azon egyének, kiknek az idők folytán a megváltás tényleg sajátjokká váljék, az Atya által el is választattak, neveik az égben felirattattak... Istennek ezen rendelete változhatlan és örök, úgy hogy azok, akiket illet, az elválasztottak, a Krisztus kezeiből ki nem ragadtathatnak.“ (5. cikkely.)

3. Az *Úrvacsora* „abban áll, hogy a gyülekezetben erre rendelt személy által a szerzési ígék hangoztatása és ünnepélyes hálaima után kenyér töretik s ez, valamint utána bor is a kehelyből a gyülekezet tagjai által vétetik“. „Hiszszük, hogy Krisztus ezen szent jegyekben lelki módon táplálja testével és vérével a hívőket“. (9. cikkely.)

Az *Úrvacsora* sem szentség a baptisták felfogása szerint, hanem „kegyelemteljes intézmény“, mely által az Úr halálát hirdetjük: nem Krisztus igazi teste és vére valóságos átlényegülés által, hanem pusztán csak lelki táplálék.

4. Az Úrnak gyülekezetéről. „A keresztség által felvétetünk Krisztusnak e földön létező gyülekezetébe... Jézus Krisztus s az ő apostolai parancsa szerint... minden Istenhez megtért hívőnek kötelessége, hogy egyedül ne maradjon, hanem társuljon az Úrnak többi tanítványai-val... Krisztus igaz tanítványainak ilyen Isten ígéje szerint szabályozott szövetkezete képezi a keresztyén gyülekezetet.“

„Ennek feje egyedül az Úr Jézus Krisztus, látható fejei e földön nincsenek“.

„Tagjainak kebeléből választja a gyülekezet véneit, tanítóit és szolgálait, kik elrendelés által ruháztatnak fel hivatalokkal.“

„Elrendelés alatt értjük azon szokást, hogy a szolgálattételre megválasztott személyek a gyülekezet vénei által kezüknek főre levése és ima által hivatásuk teendőjére elkülöníttetnek.“

„A vének elnökölnék a gyülekezet ülésein, feladatuk a gyülekezet határozatait keresztülvinni. A tanítóknak joguk és kötelességük az istentiszteleti összejövetelekkor prédikálni. A vének és tanítónak hivatalai gyakran egy személyben vannak egvesítve.“ A szolgálak vagy diakonok gondjaira különösen a gyülekezetnek anvagi ügyei vannak bízva.

„Különös kötelessége minden tagnak a szent vacsorának ünnepléséhez csatlakozni s jelen lenni a gyülekezet vasárnapra vagy más hétköznapra elrendelt összejövetelein.“ S e kötelezett-

ség alól csak a legnagyobb szükség vagy betegség ment fel.

„Új tagnak felvétele csak szavazás által történhetik, ha előzetesen az illető lelkiállapota nyilvánvaló lett és személyesen a gyülekezet színe előtt a hitvallomást a felveendő letette.“

„A gyülekezetnek joga és kötelessége tagjai közül azokat, kiknek élete hitüknek ellent mond, rendes szavazás által kizárni s a tagok jogait tőlük megvonni.“ (10. cikkely.)

5. *A házasság.* „Hisszük, hogy a házasságot Isten szerzette. Továbbá, hogy a férfi csak egy asszonyt vehet nőül, míg mindketten életben vannak.“

„Az elválást, ha az Isten ígéjével össze nem egyeztethető okokból történik, valamint az elváltaknak újbóli házasságra lépését tilosnak tartjuk. Azonban házasságtörés eseteiben s rosszakaratú elhagyásnál hisszük, hogy az ártatlan félnek elválása s újbóli házasulása Isten ígéje szerint megengedhető.“ (13. cikkely.)

6. *Az utolsó dolgokról.* „Hisszük, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus visszajövend hatalomban és dicsőségben. Megjelenése napját a megváltás műve koronájának tartjuk, mert aznapon mindenek szemei látni fogják annak igazságát...., kik a Krisztusban elaludtak, testileg fel fognak támadni rothadatlan dicsőségben s látni fogják, milyen Ő s hozzá hasonlítani s vele uralkodni fognak.“

„Hisszük az istentelenek feltámadását is és a

világítéletet, hogy minden emberek nyilvánvalókká legyenek Krisztus ítélőszéke előtt, hogy jutalmat vegyenek aszerint, mint testi életükben cselekedtek. Miképen az Isten Fia egyedül azoknak, kik Őt hitben szolgálták és követték, adja az örök üdvösséget, úgy az istentelenek felett az örök kárhozat ítéletét fogja kimondani.“

„Emlékünkben tartjuk Urunk szavát: „Ime, eljövök csakhamar!“ s a lélekkel s a menyasszonnyal, kinek lényeges tagjául tartjuk magunkat, mondjuk : „Amen. Úgy van, jövel, Uram Jézus!“ (15. cikkely.)

E homályos, magyártalan szavakba sok értelem van beleszorítva. A baptisták hisznek az örökkétartó, változhatatlan mennyországban és pokolban, de a purgatóriumot általános protestáns módra elvetik. A világ végét közelinek tartják, akárcsak az adventisták. S velük együtt egy kettős feltámadásban hisznek. Az első feltámadáskor csak a „Krisztusban elaludtak“ fognak feltámadni s a földön élő hívőkkel együtt uralkodni fognak Krisztussal békében ezer esztendeig. S csak azután jön „az istentelenek feltámadása“ s a világítélet.

A baptisták erkölcstana.

A baptistáknak nincs külön erkölcstana. A Szentírás alapján állanak s Krisztus parancsain lazítani soha meg se kísérelték. Sőt a belső lelki életre, a komolv megszentülésre őszintén töre-

kednek. Erkölcsi világrendjük ugyanaz, mint az evangéliumé. „Ami a törvény szertartásos részét illeti, hisszük, hogy az Krisztus által betöltött. Ami azonban a törvény erkölcsi részét illeti, miként az a tízparancsolatban foglaltatik, hisszük, hogy abban Istennek lényege és akaratja örök időkre nyert kifejezést s előbb fog elmúlni az ég és a föld, mintsem a törvénynek csak egy pontcskája is érvényét veszítené.“ (12. cikkely.)

Kuriozumképen említjük meg, hogy a baptisták az amerikai methodisták módjára a tízparancsolatot másképp formulázzák. Az első parancs náluk így szól: „Idegen isteneid ne legyenek én előttem“. A második: „Faragott képet ne csinálj magadnak, hogy azt imádjad“. A harmadik: „Istennek nevét hiába ne vedd“. Negyedik: „Megemlékezzél arról, hogy az Úr napját megszenteld“. Ötödik: „Atyádat és anyádat tiszteld“. A kilencedik és tizedik parancsokat eggyé kötik össze, úgy hogy végeredményben más felsorolásban, de ők is ugyanazt a tízparancsot hirdetik.

Hogy a baptisták az állam ellenségei, a társadalom felforgatói volnának, hogy a katonáskodás vagy fegyverhasználat nekik tiltva volna (lásd a 14. cikkelyt), hogy összejöveteleik nemi kicsapongásokká s orgiákká fajulnának el, hazug kitalálások. Sőt a káromkodás és iszákosság elleni küzdelmük, továbbá a vasárnap példás megünneplése minden dicséretet érdemel.

A baptizmus cáfolata.

Magukkal a baptistákkal szemben nehéz a meggyőzés. Önkényes biblia-magvarázgatásuk, továbbá a beléjük oltott csökönyös, vallási fanatizmus szinte lehetetlenné teszi. Különben is híveik zöme a legegyszerűbb, sőt mondhatni a legtudatlanabb falusi népből kerül ki, akik inkább vakon hisznek, semhogy hidegen, józanul gondolkoznának.

Pedig a baptista tanok cáfolata nem okoz nagy nehézséget. Maga a Biblia, melyre oly szentül hivatkoznak, melyet a hit és élet egyedüli zsinórmértékének tartanak, mondom, maga a Biblia az élő, világos, beszédes cáfolat ellenük.

A hit forrásairól.

Honnan merítem hitemet? — ez minden valóságban a leglényegesebb, legalapvetőbb kérdés. Melyek azok a források, melyekből hitem kibuggvan s tartalmát nyeri? Mert ha a forrás nem jó, a hitem sem lehet jó; a forrás ha szűkös, szegény, a hitem sem lehet teljes és egész.

I. Említettük már, hogy a baptista hitvallás alaptétele a Szentírás egyedülvalóságáról szól. Hitet akarsz? — kérdik: nyulj a Szentíráshoz s az neked elég. Benne találsz meg az „egyedül igaz isteni kijelentést“. A csalhatatlan Isten, az örök igazság beszél benne s az egész hitet, a hit teljes tartalmát és rendszerét megtalálod. Ne törd

a fejed világproblémákon, ne akarj önerődből, emberi ésszel az isteni trónus zsámolyáig fel-emelkedni, mert az ő „megismerésének egyetlen forrása“ a Szentírás s következésképen a hit és életmód egyetlen szabálya és zsinórmértéke is kell hogy legyen.

S bizonyítékaik is vannak erre, még pedig magából a Szentírásból.

1. S hivatkoznak elsősorban magára az apostolfejedelemlre, szent Péterre, aki II. levelének 1. részében a következőket írja: „És még erősebb prófétai beszéd is van nálunk és jól cselekesztek, figyelmeztvén erre, mint homályos helyen világító szövétnekre, míg a nap fölkel és a hajnali csillag feltűnik a ti szíveitekben; azt megjegyezvén mindennek előtt, hogy egy jövődőlés sincs az írásban, mely tulajdon találmány volna; mert emberi akaratból soha nem származott a jövődőlés, hanem a Szentlélektől ihlettetvén, szóltak az Isten szent emberei“. (19—21. vers.)

Az ember nem titkolhatja el meglepődését és csodálkozását, ha a baptisták ezen idézetnek állításaikra nézve bizonyító erőt tulajdonítanak. Ha el is tekintünk ennek a szövegnek hivatalos magyarázatától, melyet évezredek egyöntetűsége szentesített s ha pusztán a szavak értelmét nézzük józan fejjel, hol van itt szó a Szentírásról, mint egyedüli hitforrásról? A prófétai beszédre figyelni kell, mint világító szövétnekre — mondja a 19. vers; az Írásban található jövőn-

dölések ihletettek — így a 20. vers; akik jövendöltek, Isten szent emberei, kiket a Szentlélek sugalmazott — állapítja meg a 21. vers. Ha tehát azt mondanák, hogy az apostol e helyen a próféták s a Szentírásban található ószövetségi jövendölések ihletettségét mondja ki s ezzel mint a hit egyik forrását jelöli meg, — aláírnók; de ha valaki azt állítaná, hogy e helyen a Szentírásról, mint egyedüli hitforrásról van szó, — a meghatározottabban tagadnunk kell.

Mennyire kézenfekvő ezzel szemben az a magyarázat, amit már a legrégebbi Szentatyák e helyről adtak: A kereszténység igazságát nem csupán érzéki tapasztalásunk bizonyítja, melyre nézve tán azt vethetné ellen valaki, hogy csalódunk; hanem ezenkívül ott vannak a próféták is, kik sok idővel előbb megjövendölték már azt, mit mi láttunk és hallottunk s kik épen ezért a mi hitünknek még saját tapasztalásunknál is erősebb alapot szereznek, mivel azt csakugyan nem lehet többé csalódásnak mondani, amit oly sok évszázaddal előre hirdettek. (Szent Ágoston, Béda.)

De még nagyobb világosságot vet állításunkra ennek a helynek összefüggése az egész fejezettel, a teljes szöveggel. Kiszakított részekkel bizonyítani, különben is bűn a Szentírás ellen. Miről beszél tehát Péter apostol II. levelének első részében, melynek három utolsó sora a kérdéses szöveg? Inti híveit, hogy mivel ő nem-sókára meghal, az általa adott isteni tanításban

emlékét bírják, mert nem alaptalan tanítást adott elő, hanem úgy szólott, mint Krisztus Jézus megdicsőült életének szemtanuja; mire még erősebb igazolás van a próféták írásaiban, akik már régen megjövendölték azt, amit ők láttak és hallottak. Ezekben búvárkodjanak a hívek, mert jövendöléseik nem az ő találmányaik, hanem isteni sugallatból származtak.

2. Még kevesebb szerencsájük van a baptistáknak szent Pál apostolnak Timotheushoz írt II. levelével, melyből álláspontjuk igazolására a következő részt szeretik felhozni: „De te maradj meg azokban, miket tanultál és amik rád bízattak, tudván, kitől tanultad; és mivel gyermekségedtől fogva ismered a szent írásokat, melyek téged üdvösségre taníthatnak a Krisztus Jézusban való hit által. Az Istentől ihletett minden írás hasznos a tanításra, feddésre, dorgálásra, az igazságban való oktatásra, hogy tökéletes legyen az Isten embere, fölkészülve minden jó cselekedetre“. (3. rész, 14—17. vers.)

Miről beszél szent Pál ebben a harmadik részben? Tudd meg — oktatja Timotheust —, hogy veszélyes idők jönnek. Tévtanítók támadnak, akik fajtalan, gonosz, ellenszegülő emberek lesznek s végre is elvesznek. Te eddig működésedben és szenvedésedben követőm voltál, maradj hát hű a tölem nyert tanításhoz és a szent írásokhoz, melyeket ifjúkorodtól ismersz: mert minden szent írás tanulásra, jobbulásra és tökéletességre vezet.

A kérdéses szövegből levezetni tehát csak ennyit lehet: azok a szent írások, melyeket Timotheus gyermekkorától fogva ismer, „Istentől ihletett“ vagyis sugalmazott írások. Mivel azonban Timotheus gyermekségétől fogva csak az Ószövetséget ismerhette, minden kétséget kizáróan csak az ószövetségi szentkönyvek sugalmazását állítja az apostol. S ha gondolatait tovább fűzve azt mondja, hogy minden „Istentől ihletett írás hasznos a tanításra“, mi jogon meri valaki azt állítani, hogy az apostol a hit egyedüli forrásának a Szentírást jelöli meg? Ami „hasznos“, az még nem „kielégítő“ is egyúttal, ezt diktálja a józan ész.

Különben ha e szövegnek bizonyító ereje volna, maguk a baptisták jönnének a legnagyobb zavarba. Az apostol ugyanis — mint már említettük — csak a Timotheus által, gyermekkorától fogva ismert ószövetségi könyvekről beszél. S az talán még a baptistáknak sem volna inyére, ha a hit egyedüli forrása és normája az ószövetségi Szentírás volna?

3. De koronatanunak mégis csak szent Pált hozzák a baptisták s a Galatákhoz írt levelének 1. rész 8. versére hivatkoznak: „De ha szintén mi vagy az angyal mennyből hirdetne is nektek valamit azon kívül, mit nektek hirdettünk, átok alatt legyen“. S e kijelentést maga az apostol oly nagyra veszi, hogy a következő versben még egyszer megismétli: „Amint azelőtt mondtunk, most ismét mondom: Ha ti nektek hirdet vala-

mit azon kívül, mit átvettetek, átok alatt legyen“.

Ime — mondják a baptisták — itt a bizonyíték. A Szentírás egyedüli forrása a hitnek. A nyilvánlatkoztatás vele lezáródott. Senkinek nincs joga többé valamit is hozzáadni. Átkozott legyen, aki valamit hozzáad! Még ha maga szent Pál vagy égből szálló angyal tenné is azt.

Az első pillanatban s főként a felületes szemlélőnek valóban úgy tetszik, mintha szent Pál szavaiból a baptista álláspont csendülne ki. Pedig az összefüggés megkeresése s a szavak súlyának helyes értékelése s mérlegelése egészen mást mond.

Az összefüggés ez: Pál üdvözli a galatákat s csodálkozásának ad kifejezést, hogy az igaz tanítástól oly hamar eltértek s tévtanítók után indultak. Holott nincs más evangélium, mint amelyet ő hirdetett s átok alatt van, aki mást tanít. Mert ő nem tanít emberi módon és tetszés szerint. És a tanítást, melyet hirdet, nem emberekől tanulta, hanem közvetlenül Jézus Krisztus adta neki. „Mert tudtul adom nektek, atyámfiai! hogy az evangélium, melyet hirdetem, nem emberi tanítmány.“ (11. vers.)

Ezen szervi összefüggés alapján világos most már a kérdéses szöveg. Szent Pál az isteni tanítás változhatatlanságát akarja hirdetni. S hogy ezt mennél élénkebben tüntesse fel, a legvégső esetet teszi fel: hogyha ő maga, tulajdon tanítójuk szólana az ellen, vagy ha maga az angyal

hirdetne azzal ellenkezőt: az esetben is átkot kell rá mondani. Az isteni kinyilatkoztatás ugyanis lezáródott. Lezáródott Krisztussal s az ő tanítványaival. Se hozzáadni, se elvenni belőle többé nem lehet.

Ennyi a szöveg igaz értelme és semmi egyéb. Szentírásról az egész szövegben szó sincs. Az evangéliumról s annak hirdetéséről, a prédikációról beszél szent Pál apostol. Mert evangéliumnak csak mi nevezzük a Szentírást, az akkori világ „a jó hírt a Megváltóról“ értette alatta.

Hiábavaló tehát a baptisták minden erőfeszítése. A kinyilatkoztatást, melyben Isten maga tanítja az embert a vallás igazságaira, nem egyedül a Szentírás tartalmazza. A keresztyén katolikus anyaszentegyház joggal jelöli meg a kinyilatkoztatás második forrásaként a *szent hagyományokat*.

II. A szent hagyomány az a kinyilatkoztatás, melyet Isten nem a Szentírás útján adott az emberiségnek. Ez az áthagyományozott kinyilatkoztatás úgy jutott el hozzánk, hogy az egymást követő nemzedékek előszóval átadták egymásnak. Úgy hogy végső elemzésben a szent hagyomány nem más, mint az Egyháznak élő tanítása.

Hogy a Szentírás mellett a hagyomány, vagyis az Egyház élő tanítása is a hitnek forrása, kitűnik:

1. Krisztus Urunk rendelkezéséből. Ő maga nem írt, semmi írást hátra nem hagyott, hanem

csak előszóval tanított. Pedig szent János evangélista tanúsága szerint tudott írni. „Jézus pedig lehajolván, ujjával ír vala a földön.“ (VIII. 6.)

Az apostolokat is nem írni, hanem tanítani küldötte. „Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.“ (Márk 16, 15.) „Elmenvén tehát, tanítsatok minden nemzeteket, megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentlélek nevében; tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek.“ (Máté 28, 19—20.)

S valóban a hit terjesztése az első pünkösdtől után prédikálással történik. Az előszó lesz a hit egyedüli forrása az őskeresztények számára. Pünkösdtől napján Péter prédikációjára azok, „akik elfogadták az ő beszédét, megkereszteltetének. És hozzájuk állá aznapon mintegy háromezer lélek“. (Apost. cs. 2, 41.) S később is, mikor a térítés már előrehalad, „egy nap se szünnék vala meg pedig a templomban és házonkint tanítani és hirdetni Krisztust“. (Apost. cs. 5, 42.)

Az apostolok tehát csakugyan elsősorban tanítottak és csak jóval később s alkalomadtán kezdtek írni. Ahogy fogytak Jézus életének szem- és fültanui, úgy állott elő annak a szükségse, hogy hiteles feljegyzések eszközöltesenek. Az evangéliumokat tehát a közszükséglet hozta létre, de távol állott tőlük a feltevés, mintha ezen írások föltétlenül szükségesek volnának, vagy pláne hogy Jézus életének és tanainak ki-

merítő képét akarnák nyújtani. Nem! Szent János evangélista evangéliumának végén — kissé ugyan költői túlzással — nyíltan kimondja, hogy: „Vannak még sok egyebek is, miket Jézus cselekedett: mik ha egyenkint megíratnának, úgy vélem, a világ sem volna elég a könyveknek, melyeket írni kellene“. (János 21, 25.)

Maga szent Pál, aki műveltségénél fogva leginkább élhetett a tollal s aki valóban a Kr. u. 53-ik évtől 14 levéllel ajándékozta meg a világot, sem akart teljes hittant vagy Jézus-életrajzot írni. Írásait az alkalom, a szükség szüli. Ha valahová el nem mehet, hol pedig szükség volna reá; ha valahol viták támadnak vagy tévtanítók ólálkodnak; ha kérdést intéznek hozzá vagy állásfoglalását várják, csak ilyenkor nyúl a tollhoz. Nem az írást vallja hivatásának, hanem Isten igéjének a hirdetését. „Mert nem keresztelni küldött engem Krisztus, hanem az evangéliumot hirdetni“ (I. Cor. 17.) és „jaj nekem, ha az evangéliumot nem hirdetem.“ (9, 16.) Sőt szent Pál egyenesen a hagyományok mellett foglal állást, amikor azt írja a tesszaloniakhoz: „Atyámfiak, tartsátok meg a hagyományokat, melyeket tanultatok akár beszéd, akár levelünk által“. (II. Tessz. 2. 14.) S röviddel halála előtt, mikor pedig már az újszövetségi Szentírás majdnem a maga egészében készen áll, hűséges tanítványát, Timotheust még egyszer inti: „Tartsd például az üdvös ígéket, melyeket tőlem hallottál a hitben és szeretetben a Krisztus Jézusban“.

Ragaszkodjál — akarja mondani — erősen a tiszta, üdvöztető tanításnak egész tartalmához, melyet veled szóbeli oktatással közöltem.

2. De világos a szent hagyományok szükségessége abból is, hogy a Szentírás nem mindenkinek hozzáférhető. S pláne nem volt hozzáférhető a kereszténység első századaiban. Sokan nem tudnak olvasni ma sem s még többen vannak azok, akik nem érnek reá. Hinni pedig mindenkinek kell. Ép ezért szükség van a kinyilatkoztatásnak olyan forrására is, melyhez mindenki hozzáférhet. Ez pedig csakis az Egyház élő tanítása, vagyis a Szenthagyomány lehet.

3. Maga a Szentírás sok helyütt homályos és ezért magyarázatra szorul. Sőt, ha a Szentírás volna az egyedüli hitforrás, még azt sem tudhatnók, hogy miből, hány könyvből s mely szerzőknek a könyvéiből áll a Szentírás. Mert maga a Szentírás nem mondja meg sehol sem, hogy melyek a szent könyvek.

Mikor az Újszövetség szent könyvei elkészültek, a kereszténység már messze földön elterjedt volt. E szent könyvek csak lassan és fokonyként jutottak el az egyes egyházakba s mint történetük bizonyítja, nem minden részükben találtak mint hiteles írások elismertetésre. Egy Kr. u. 180-ból való jegyzék például, melyet feltalálójáról Muratori-fragmentnek neveztek el, az újszövetségi szent könyvek között nem sorolja fel a Jakab-levelet, sem szent Pálnak a zsidókhoz írt levelét. Úgyszintén sokáig kételkedtek

szent János két levelének s a Titkos jelenések könyvének hitelességében. Viszont sok más helyen apokrif írásokat, mint amilyen az állítólagos Barnabás-levél vagy Hermás „pásztor“, vettek fel a szentírási könyvek jegyzékébe.

Tévednek tehát, mélységesen tévednek a baptisták, amikor a lutheri elvet magukévá teszik s a Szentírást a hit egyedüli forrásának jelentik ki. Sem az Írás, melynek minden betűjéhez olyan görcsösen, szinte farizeusokra emlékeztető módon ragaszkodnak, sem az ősegyház története nem nyújt erre alapot. Sőt ép e kettő válik a leghatalmasabb fegyverré ellenük.

Különben okulhattak volna már a baptisták saját példájukon és történelmükön. Mert mikor azt hirdetik, hogy a Szentírás oly „hangosan, világosan, határozottan és csálhatatlanul beszél, hogy még a bolondok sem tévedhetnek“, tehát a Szentíráson kívül semmi másra nincs szüksége a hitnek, maga az élet csúfolja meg őket kegyetlenül. A Szentírás legfontosabb szakaszai felett immáron évszázadok óta viharzik a harc s a legkülönbözőbb, legellentétesebb vélemények alakultak ki. Maguk a baptisták is a „hit egyedüli és egyetlen forrásából“ tíz különböző pártot vagy árnyalatot tudtak kitermelni.

A kereszségről általában.

De az, amit a baptisták különösen előtérbe tolnak s amiről elnevezésük is származik, a keresztség tanának különleges felfogása.

A keresztség — a baptisták szerint — egyáltalán nem szentség. Nincs is szentség — mondják — hanem csak kegyelmi eszközök vannak, mint amilyen az ima, úrvacsora és a keresztség.

A keresztség nem föltétlenül szükséges az üdvösséghez, mert téves az a felfogás, mintha a keresztség adná a megigazulást, megtisztulást. Jézus Krisztus nem kötötte az üdvösség elnyerését a keresztség felvételéhez. És még tévesebb az a felfogás, mely az eredeti bűnt a keresztséggel akarja összefüggésbe hozni. Nem! Az eredeti bűn nem olyan természetű bűn, mely miatt az ember elkárthatna. Különböznél nem volna ember, aki üdvözülne. Az eredeti bűn bennünk van mindaddig, míg csak ezt a halandó porhüvelyt le nem vetjük magunkról.

A megigazulásnak meg kell előznie a keresztséget, sőt szükséges előfeltétele annak. Csak akik előzőleg megtisztultak bűneiktől, csak azok kereszteszthetők meg. A megigazulás az ige meghallgatása s a hit megvallása által jön létre.

A keresztség mint krisztusi parancs „felette fontos“ s azért végrehajtása is csak szabályszerűen, a Szentírás előírása alapján történhet. Nem szabad tehát gyermeket megkeresztelni, mert ez a Szentírással ellenkezik s a keresztség kiszolgáltatásának módja a vízben való teljes alámerítés, mert ez a Szentírásnak megfelelő.

Így a baptisták.

De mit szól ehhez a Szentírás s a Szentírásban tanító Krisztus?

I. „Bizony, bizony mondom neked, ha ki újonnan nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába“ — ezt az ünnepélyes kijelentést teszi Jézus Nikodémusnak. (Ján. 3, 5.)

A szöveg összefüggése és értelme ez: Nikodémus Isten új országának tagja óhajtott lenni. Mint a zsidó nagytanács tagja, valószínűleg azt hitte, hogy arra első igénye lehet. Jézushoz ment tehát, hogy felvételét kérje. Jézus, aki ismerte óhajítását s igényeit, melyekkel valószínűleg előállt, szavába vágott s hogy elejét vegye azon véleménynek, mintha rang s hasonló valami itt szerepet játszhatna, minden további előzmény nélkül előadja az Isten országába való belépés feltételét. „Felelé Jézus és mondá neki: Bizony, bizony mondom neked, ha ki újonnan nem születik, nem láthatja az Isten országát.“ (3. vers.) Nikodémus a farizeusok szokása szerint Jézus szavait nagyon is betű szerint vette (4. vers) s azért hamarosan kiigazítja őt az Úr: „Bizony, bizony mondom neked, ha ki újonnan nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be Isten országába“. (5. vers.)

Vagyis — akarja az Úr Jézus mondani —: Minden embernek, aki Isten országába itt és a síron túl be akar menni, újra kell születnie. Ezen újraszületés, újratereztetés a víz és a Szentlélek Isten által történik.

S e szavak természetes, magától adódó értelmezését csalhatatlanná tette az anyaszentegye-

ház (trienti gyűlek. 7. ül. 2. határ.), midőn kijelentette, hogy azok a keresztség szentségében való újjászületésről értendők.

Mi van hát kimondva teljes határozottsággal a fenti szövegben? Az, hogy a keresztség föltétlenül szükséges az üdvösséghez. És pedig mindenkinek egyenként és összesen, kivétel nélkül. Tehát még a gyermekeket, az öntudatra nem ébredt csecsemőket sem véve ki.

Ha azonban a keresztség mindenkinek egyformán és föltétlenül szükséges, akkor egyúttal már az is világos, hogy mindenkinek kivétel nélkül megvan a képessége is hozzá. Mert e kettő szorosan összefügg, Isten hiábavalót nem tesz s lehetétlent nem parancsol. Ha tehát egy mindenkit kötelező keresztséget szerzett és rendelt, mindenkit képessé is kellett hogy tegyen annak fölvételére. Máskülönben Isten akarata hiábavaló lenne.

Megerősítik e következtetést a Szentírás szavai: „Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözljön és az igazság ismeretére jusson“ (I. Timoth. 2, 4.), továbbá hogy Isten „üdvözítője minden embernek“ (Tim. 4, 10.) s Krisztus meghalt mindenkiért. (Rom. 5, 18.) Maga Krisztus pedig kijelenti: „Mert az emberfia üdvözíteni jött azt, mi elveszett volt“ (Máté 18, 11.), sőt ugyancsak: „Így nem akarátja Atyátnak, ki mennyekben vagyon, hogy elveszen egy e kisdédek közül“. (Máté 18, 14.)

Mi sem természetesebb, minthogy a baptisták

teljes erővel azon vannak, hogy a fent idézett szöveg bizonyító erejét megdöntsék. Ki kell mutatniok a legkétségbeesettebb erőfeszítés árán is, hogy Jézus Nikodémushoz nem a keresztségről beszél. Mert ha igaz a mi értelmezésünk, igaz a belőle vont következtetés is. Akkor szentség a keresztség s csak általa van újjászületés. Akkor feltétlenül szükséges a keresztség s gyermek, nem gyermek nincs alóla kivéve. S akkor egy rémes felelősség van a baptistákon, keresztség nélkül elhalt gyermekek tömeg-átka száll rájuk, amiért nem keresztelik meg a gyermekeket még a halál veszedelmében sem.

Magyarázniok kell tehát e szöveget, megsemmisíteni bizonyító erejét.

A víz Isten szavát jelenti — mondják a baptisták. A Szentírás sok helye erről tesz tanúságot. (Iz. 55, 1; Ján. 4, 14; 7, 37 stb.) Ahogy Krisztus magát az élet kenyerének nevezi képletesen, úgy a víz is nem a keresztvizet jelenti, hanem csak kép akar lenni Isten szavának az illusztrálására.

Ügyetlen, erőtlen védekezés! Egy szónak az értelmét, hogy vajjon természetes jelentésében vagy átvitt értelemben kell-e venni, nem az erőszak, hanem csak a hangzása s az összefüggés dönti el. Készséggel elismerjük, hogy a Szentírás ezt a szót „víz“ néha képletes, átvitt értelemben veszi. Jelen esetben azonban úgy a mondat hangzása, mint a teljes összefüggés elárulja, hogy a víz egyenes értelméről van szó. Jézus

ugyanis az újjászületésről beszél s Nikodémus értetlenkedésére kijelenti, hogy ez az újjászületés egy külső jelből: a vízből s egy belső, működő okból: a Szentlélekből áll. S lehetetlen is föltételezni, hogy Jézus mikor olyan valami fontos dologról beszél, ami nélkül nincs üdvösség s mikor Nikodémus, az újjászületés fogalmától megzavarodva, már amúgy is értetlenkedik, lehetetlen, hogy Jézus az egyenes beszéd, a nyílt felvilágosítás helyett a képletes beszédhez folyamodnék.

Különben nincs is senki a legősibb időtől kezdve a Szentatyák s Biblia-magyarázók közül, aki e szöveget másra, mint a keresztség szentségére vonatkoztatná. Nem is csoda, ha a trienti zsinat átkot mondott arra, aki János evangéliumának 3. 5. versét képletesen merné értelmezni.

A védekezés gyengeségét maguk a baptisták is megérezték s újabb theologusaik már más kibúvót keresnek.

A „víz“ valóban keresztvíz — mondják — s Jézus valóban a keresztségről beszél. Csakhogy nem a saját keresztségéről, melyről életének ebben a periódusában még szó sincs s csak mennybemenetele előtt alapít meg, hanem szent János keresztségéről.

S okoskodásukat így próbálják alátámasztani: Nikodémus csak János keresztségét ismerhette. Ha tehát Krisztus ő előtte keresztségről beszél, csak a János-féle bűnbánati keresztséget érthette. Hogy is beszélhetne Krisztus egy olyan

valamiről, ami még nincs meg, amit még be sem harangozott s ami csak később, jóval feltámadása után volt megalapítandó? A szövegből nyilvánvaló, hogy Jézus csak olyan keresztségről beszélt, melyet Nikodémus ismert. Mert mikor Nikodémus csodálkozva kérdi, hogy: „miképen lehetnek ezek?“ Jézus megfeddi s nem minden gúny és él nélkül mondja: „Te mester vagy Izraelben és nem tudod ezeket?“ Ha tehát ezeket Jézus mégis a maga keresztségét értené, lehetetlent kívánná Nikodémustól s méltatlanul, igazságtalanul feddené meg őt. Minden igazságtalanság azonban bűn, melyet Krisztus személyéről feltételezni nem lehet.

Tagadhatatlan, hogy ebben a baptista okoskodásban van sok megtévesztő. Tényekből indul el, realisan beszél s az Úr Jézus megvédelmezőjének játsza ki magát. Pedig ez is csak kártyavár; merészebb, ügyesebb az előbbinél; de az első szélfuvalomra összeomlik.

Nézzünk csak szemébe az érvnek!

Krisztus nem vétkezhetett, tehát Nikodémust sem vádolhatta igazságtalanul — ez napnál világosabb. Ha tehát mégis megfeddi őt, a „mestert Izraelben“, amiért az újjászületésről s annak módjáról semmit sem tud, úgy ennek a megfeddésnek igazságosnak kellett lenni.

S valóban. Az ószövetségi próféták megjövendölték századokkal előtte, hogy Isten népe a Messiás által fog megújulni s hogy ez a megújulás víz és lélek által fog történni. „És hintek ti

reátok tiszta vizet és megtisztultok; minden undokságaitoktól és minden bálványaitoktól megtisztítlak titeket.“ (Ezekiel 36, 25.) „Azon a napon kútfő fakad a Dávid házának és Jeruzsálem lakosainak, az ő bűnökből való tisztulásokra és megmosódásokra.“ (Zakariás 13, 1.) „Mert vizet töltök ki a szomjúhozókra s folyóvizeket a szárazra: kitöltöm az én Lelkemet a te magodra és az én áldásomat a te csemetéidre.“ (Izaiás 44, 3.)

Ha tehát Krisztus ezeket az ószövetségi jövőndöléseket, melyeket minden híthű zsidónak, de főkép annak, aki a nagytanács tagja volt, „mester Izraelben“, tudni illett, felújítja s mint vízből és Szentlélekből való újjászületést jelöli meg, úgy nem lett volna szabad csodálkoznia és hitetlenkednie Nikodémusnak. De ő is olyan volt, mint a vezetők mind Izraelben. Látván nem láttak s hallván nem hallottak. Hályog volt a szemükön, mely elvette tiszta látásukat. Az ő hibájuk, hanyagságuk s gonoszlelkűségük gátolja őket az igazság felismerésében. Ha őszinte, igaz lélekkel tanulmányoznák a Szentírást, felismernék a jeleket, a jövőndölések beteljesedését. Jogosult, igazságos tehát az Úr Jézus feddése, mellyel Nikodémust illeti. S azért Jézus nem vonja vissza szavát, nem ad új, kimerítőbb magyarázatokat, hanem felemelt hangon, komoly ünnepélyességgel teszi hozzá: „Bizony, bizony mondom neked, hogy amit tudunk, azt mondjuk s amit láttunk, azt bizonyítjuk; de a

mi bizonyoságtételünket nem fogadjátok el“.
(11. vers.)

Az Üdvözítő tehát nem János keresztségéről beszél, hanem a saját magáéről. Újjászületésről vízzel s a Szentlélekkel, mely mindenkinek egyformán szükséges. Arról a keresztségről, melyre már Keresztelő szent János célzott: „Én ugyan vízzel keresztellek titeket bűnbánatra, aki pedig utánam jöendő, erősebb nálamnál, kinek nem vagyok méltó saruit vinni, ő titeket Szentlélekkel és tűzzel fog keresztelni“. (Máté 3, 11.)

II. De a baptisták nemcsak védekezni tudnak, hanem támadni is. A hit egyedüli forrását, a Szentírást vonultatják fel ellenünk.

Szent Pál apostol írja: „Mert a hitetlen férfiu megszenteltetik a hívő asszony által és a hitetlen asszony megszenteltetik a hívő férfiu által; különben a ti fiaitok tisztátalanok volnának, most pedig szentek“. (I. Cor. 7, 14.) Ime — mondják a baptisták — a korinthusiak gyermekei nincsenek megkeresztelve és mégis szentek. Szent Pál felfogása szerint tehát nincs szükség a gyermekek megkeresztelésére.

Ne felejtjük el azonban a szöveg összefüggését: szent Pál egy hozzá intézett kérdésre válaszol s a következő megállapításokat teszi: Aki a nőtlen életet nem bírja, az házasodjék meg és teljesítse házassági kötelességeit. A megkötött házasság fel nem bontható. Olyan esetben, midőn az egyik rész hívő, a másik hitetlen, érvé-

nyes marad a házasság, mivel a hitetlen fél a hívő által megszenteltetik.

Ezek után magától adódik a kérdéses szöveg helyes értelmezése: a hitetlen fél megszenteltetik a hívő által. Mert a hitetlen fél némileg részt vesz a hívő félnek szentségében, amennyiben ez bizonyosan mindent el fog követni, hogy élettársát a kereszténység igazságáról meggyőzze és az igazság által megszentelje. Azonkívül, ha e megszentülés be nem következne, az ilyenfajta házasságból származó gyermekek csupán pogányok lennének; de így, ha még nem keresztények is, legalább megbarátkoznak a kereszténységgel. Mint ahogy az anyaszentegyház még ma is megtűri a vegyesházasságot, de kötelességévé teszi a katolikus félnek, hogy élettársát meggyőzni igyekezzék, hogy ezáltal őt és a gyermekeket megszentelje.

Szent Pál nem beszél tehát belső megszentülésről olyan értelemben, mintha a gyermekeknek nem volna szükségük keresztségre, hanem csak bizonyos külső szentségről, melynél fogva ezen gyermekeket is a szentek közösségéhez tartozónak akarja számítani. Máskülönben a hitetlen férjnek vagy feleségnek sem volna szüksége megtérése esetén megkereszteltetésre, hisz szent Pál azoknak is a megszentüléséről beszél. „Mert a hitetlen férfiú megszenteltetik a hívő asszony által és a hitetlen asszony megszenteltetik a hívő férfiú által.” De ezt a következtetést — bármennyire logikus volna is — még se von-

ják le a baptisták, sem elméletben, sem gyakorlatban.

De — mondják tovább a baptisták — az Apostol tanítása világos. Ő csak egy keresztséget ismer, a hit keresztségét, a hívők keresztségét. „Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség.” (Efez. 4, 5.) Az apostol tehát egy keresztségről tud — fűzik tovább okoskodásaikat a baptista theológusok —, a katolikus egyház pedig kettőről: a gyermek- és felnőtt-keresztségről.

Ez az érv, melyhez a baptisták mindig visszatérnek s melyet a maguk részéről perdöntőnek tartanak, nagyfokú tájékozatlanságra vagy esetleg még nagyobb rosszlelkűségre vall.

Hol és mikor tanított az Egyház két keresztséget? Hol és kit találtak a baptisták a katolikus hittudósok között, aki a gyermek- és felnőtt-keresztség között valami lényegbe vágó különbséget állított volna fel? A katolikus Egyház felfogása szerint csak egy keresztség van: az, melyet Jézus Krisztus alapított. Ez a keresztség kitörölhetetlen jegyet vés be az emberi lélekbe, úgy hogy megismételni nem lehet. Aki egyszer érvényesen megkeresztelkedett, soha semmi körülmények között másodszor meg nem keresztelhető.

Mi tehát rendületlenül hisszük és valljuk az Apostollal együtt, hogy: „Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség”. S legfeljebb a baptisták vétkeznek ellene, mikor a más vallásból hozzájuk áttérőket újra keresztelik.

De igazságuk bizonyítására Péter és Jakab apostolok leveleit is felhasználják a baptisták. Szent Péter apostol szerint — mondják — nem a keresztség, hanem Isten ígéje az oka az újjászületésnek. „Kik újra születettek, nem romlandó ivadékból, hanem rothadatlanból, az élő és örökké megmaradó Istennek ígéje által.“ (I. Péter, 1, 23.)

Végzetes tévedés! Az oknak s az eszköznek teljes fölcserélése. Mert az Apostol itt az egymás iránti, állhatatos szeretetre int. Azt fejtegeti, hogy a szeretet alapja, vagyis azon ok, amiért egymást szeretnünk kell, az újraszületés. Mert ezáltal válunk, bárminők legyenek is életviszonyaink, egymáshoz hasonlókká, Isten fiaivá, testvérekké. És pedig nem elenyészendő ivadékból (magból) való elenyészendő gyermekek, hanem az örökkévaló Istennek örökkévaló fiai s épen ezért kitartó, áldozatos szeretetre kötelezettek. Az újraszületés eszköze pedig az Isten ígéje, mert az ebben való hit vezet keresztségre és bűnbánatra.

Szent Jakab apostol katolikus leveléből pedig a következő sorokat szeretik idézni a baptisták: „Mert szabad akaratjából szült minket az igazság ígéjével, hogy némi zsengéi legyünk az ő teremtményeinek“..(Jakab 1, 18.)

Szent Jakab e helyen arról beszél, hogy minden jó adomány, tökéletes ajándék „onnan felülről“, azaz Istentől jön. S ezt bebizonyítja a keresztyénység adományából, mely minden jók

között első. helyen áll. Mert üdvösségünknek alapja az ő független akarata, önkénytes kegyelme. „Szabad akaratjából“ újra szült minket, új teremtményekké alkotott. S erre eszköz volt az igazság ígéje, az evangélium az ő kegyelem-szereivel, különösen a keresztséggel.

Hiába hát a baptisták minden erőfeszítése, a gyermek-keresztség nem áll ellentétben a Szentírással, sőt a Szentírás szellemének és tanának teljesen megfelel.

Hogy azonban a baptisták tanait teljesen megdönthessük, a keresztség tanával összefüggő két részletkérdésre is ki kell térnünk.

A gyermekkeresztség.

Hogy a katolikus Egyház gyermekeket, sőt csecsemőket is keresztel, ez egyik fővádpont s egyúttal a megbotránkozás köve a baptisták szemében.

Az eddig mondottak alapján ugyan napi-rendre térhetnénk már e kérdés fölé. Mondhatnók azt: bizonyítást nyert, hogy e szokás a Szentírással nem áll ellentétben, sőt alapját, indítékát belőle meríti. Mondhatnók azt is: Igaz, hogy a Szentírás nyíltan, kimondottan nem tanítja, hogy gyermekek érvényesen megkereszteltethetnek; de hát a Szentírás nem „egyedüli forrása a hitnek“.

Mivel azonban a baptisták történelmi adatokkal is érvelnek, bővebben kell e kérdést fejtegetnünk.

Való igaz, amit a baptisták állítanak, hogy a Szentírás seholsem ad arról hírt, hogy az apostolok gyermekeket is kereszteltek volna. Sokan vannak ugyan, akik mikor „egész házak és családok megkereszteléséről“ beszél a Szentírás, a gyermekeket is bentfoglaltak akarják tudni. Ugyancsak erre akarják vonatkoztatni Krisztus mondását: „Engedjétek hozzám jönni a kisdede-
ket, mert övék a mennyek országa“. Meg kell engednünk azonban a baptistáknak, hogy az ilyenfajta következtetéseknek bizonyító erejük nincsen.

Az is igaz, hogy az őskeresztényeknél nem volt rendes és általános szokás a gyermekek megkeresztelése. De hogy már ők is, a legősibb időktől kezdve életveszélyesen megbetegedett gyermekeknek kiszolgáltatták a keresztség szentségét, történelmi tény. Az őskereszténység tehát érvényesnek és föltétlen szükségesnek tartotta a keresztség szentségét a gyermekekre nézve is s csak másnemű megfontolásokból kifolyólag halasztotta azt későbbi időre. Azt akarta ugyanis, hogy a megkeresztelendő, mivel általa az Egyház tagja lesz, jogairól és kötelességeiről teljes ismerettel bírjon. Ha tehát a baptisták mindenben az őskereszténységhez akarnak visszanyúlni, a gyermekkeresztség érvényességét kétségbe nem vonhatják s csakis annak kitolását tarthatják vagy nevezhetik tanácsosabbnak.

Lassankint azonban az őskeresztényeknél is kifejlődött a gyermekek megkeresztelésének szo-

kása. Voltak ugyan ellenzői is, mint például Tertullián, de győzött a meggondolás, hogy a keresztség hatásaitól a gyermekeket sem szabad megfosztani. Isten kegyelme nagyobb jó, mint a gyermek felvilágosítása vagy akár hitének megvallása. A gyermek, de főként a csecsemő élete a tapasztalás szerint oly törekény, hogy külön életveszedelemre várni nem látszott tanácsosnak.

Az Egyház kezdettől fogva helyeselte e szokást, védte a zsinatokon, sőt szertartáskönyvében elrendelte, hogy a kisgyermekek, „mihelyst csak lehet“, megkereszteltessenek.

De mi igaz abból, amit a baptisták állítanak mint történelmi tény? Hogy t. i. a gyermekek megkeresztelése csak a III. században jön divatba s hogy e Szentírást megcsúfoló szokásnak Origenes vagy helyesebben mondva: szent Cyprián az atyja? — Semmi!

A gyermekkeresztség mellett tanuskodik már szent *Ireneus*, amikor azt írja, hogy mindenki, a kisgyermekek s a csecsemők is, Krisztus által születnek újjá. Más újjászületés azonban, mint a víz és a Szentlélek, vagyis: a keresztség által, nincs a kereszténységben.

Tertullián sem veti el a gyermekkeresztséget, mint azt a baptisták szeretik állítani. *Tertullián* nem vonja kétségbe sehol a gyermek-keresztség érvényességét, csak szigorú, hajthatatlan lelkiületének megfelelően a keresztségnek érettebb korban való kiszolgáltatását tartja megfelelőbb-

nek. Különben is Tertullian mindenben a lehető legszigorúbb álláspontot kereste és képviselte, úgyannyira, hogy később — mint ismeretes — montanista eretnek lett s úgy is halt meg.

Origenes a Szentíráshoz adott magyarázataiban, a 14. homiliában Lukács evangelistához, így ír: „Mivel a keresztség szentsége eltörli a születés makuláit, ezért kereszttetnek meg a kisgyermekeket“. Mely szövegben két fontos dolog van kimondva: 1. Az eredeti bűn ténye, mely alól szabadulást csak a keresztség hoz. S mivel az eredeti bűn mindenkre egyformán kiterjed, tehát a gyermekeknek is szükséges. 2. Hogy a gyermekkeresztség *Origenes* idejében már általános szokás volt. Ahogy más helyen, a rómaiakhoz írt levél (5, 9.) magyarázatában kifejti: a keresztség „apostoli hagyomány“. Tehát *Origenes* nem új tételt állít fel, a bizonyítás szükségességét sem érzi, hanem egyszerűen az általános szokásnak ad kifejezést.

A baptisták azonban különnek tartják *Origenest*, aki sok téves dolgot tanított. A gyermekkeresztség is hát egyike különködéseinek, tévtanainak — szokták mondani.

Igaz, nagy elméje dacára is sok tévedése volt *Origenesnek*. Volt is emiatt része sok támadásban. Sőt a hivatalos Egyház formálisan el is ítélte. Azonban ne felejtjük el, hogy ebben az esetben *Origenes* nem a saját véleményét adja elő, hanem egy tényt, egy általános szokást említ fel. Továbbá azt se, hogy *Origenes* tévtanai

nem ebben a könyvében, a Szentíráshoz írott magyarázataiban, hanem egy másik műben (Az alapigazságokról) vannak lefektetve.

Szent Cyprián 253-ban egy karthágói zsinaton az összes egybegyűlt püspökök nevében kioktatta Fidust, hogy a keresztség szentségének a kiszolgáltatásával nyolc napig sem kell várni, mint azt egyesek a körülmetélés analógiája miatt hitték.

Az a baptista ráfogás pedig, mellyel szent Cyprián egyéniségét szeretnék befeketíteni, mintha a pápaság, a mise s a tisztítótűz tanának volna atyja, semmi néven nevezendő alappal nem bír.

Alámerítés vagy meghintés?

Nagyon rossz néven veszik a baptisták a katolikus anyaszentegyházról, de még a velük rokon protestáns felekezetektől is, hogy a Szentírás nyílt parancsától eltérően nem teljes alámerítéssel, hanem csak meghintéssel keresztelnek. S büszke örömmel hivatkoznak a történelmi hagyományokra, nemkülönben az oroszok, bulgárok, görögök orthodox egyházaira, ahol még ma is alámerítéssel keresztelnek.

Szívesen megengedjük, hogy a Szentírás meghintéssel való megkeresztelésről nem számol be. Bár bizonyos jelek emellett szólanak. Az első pünkösdkor szent Péter prédikációjára 3000 ember lett hívő és keresztelkedett meg. Azt pedig nehéz feltételezni, hogy 3000 ember megkeresz-

telése teljes alámerítéssel még aznap megtörténhetett. A filippji börtönőr is, mikor szent Pál és Silas meggyőzése folytán megtér, nehezen gondolható el, miképen kerített „még az éjszaka azon órájában“ valami alkalmas keresztelőmedencét, melyben ő és egész családja megkeresztelkedjék teljes alámerítéssel.

Ezekre az ellenvetésekre azonban a baptisták könnyen megfelelnek. Utalnak arra, hogy Jeruzsálem körül öt tó volt, melyekben a tizenkét apostol kellő megosztással igenis megkeresztelhetett 3000 embert egy nap alatt. Utalnak továbbá hasonló példákra saját misszionáriusaik életéből. Így például 1878 júl. 3-án két prédikátoruk Délindióban Vilumpilly mellett a Gundalacuma folyóban alig tíz óra leforgása alatt 2222 személyt keresztelt meg. 1890 dec. 28-án pedig Ongoleban 1671 hívőnek a megkeresztelése csak 4 órát és 25 percet vett igénybe, úgy hogy egy-egy keresztelés mindössze 20 másodpercig tartott. A filippji börtönőrrel kapcsolatban pedig emlékeztetnek arra, hogy minden római házban igenis több nagy vízmedence volt található.

Mindegy, akármit is legyen! A találgatás nem kenyerünk, feltevésekkel, akármilyen tetszősek is, bizonyítani nem akarunk.

Lojálisan elismerjük, hogy az ősegyház rendes keresztelési formája a vízben való alámerítés volt. S hogy az első tizenhárom századon keresztül az Egyházban ez volt az előírás. Igenis csak a XIII. században jött szokásba az alámeri-

tés helyett a vízzel való meghintés vagy leöntés. S a XVI. században még mindig vannak vidékek, ahol alámerítéssel keresztelnek; Milánóban pedig még napjainkban is.

De tévedés azt hinni, hogy az első századok történelme csak alámerítéssel való keresztelést ismer vagy pláne, hogy a keresztség szentségének az érvényét kötötte ehhez. Nem!

A legrégibb időktől kezdve voltak leöntéssel való keresztelések is. Egy nagyon régi írás, mely már az első század utolsó évtizedeiben keletkezett s a keresztény hithirdetőknek útmutatóul szolgált, a Didache (= a tizenkét apostol tanítása) tanuskodik erről. A 7. fejezetben ugyanis ez áll: „... kereszteljete az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek a nevében élő (azaz: folyó) vízben. Ha nincs élő víz, keresztelj más vízben. Ha hidegben nem teheted, tedd melegben. Ha egyikben sem teheted meg (vagyis: ha se hideg, se meleg víz nincs elegendő mennyiségben), úgy önts háromszor vizet a fejére az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek a nevére“.

Tehát már a legősibb időkben, az őskereszténység első századában is volt leöntéssel való keresztelés és senki sem tartotta azt a Szentírással ellenkezőnek.

Ilyen volt az ősegyházban az úgynevezett klinikus vagy kórházi keresztelés is, melynek érvényességét soha senki nem vonta kétségbe.

A baptisták tehát, ha mindenáron és mindenben az őskereszténységet akarják követni, ke-

resztelkedjenek hát teljes alámerítéssel, semmi kifogásunk sem lesz ellene; de ne mondják azt, hogy egyedül ez az érvényes. Mert ez már meghamisítása a történelemnek.

Összefoglalás.

Vessük fel végezetül a kérdést: mit kell ezek alapján nekünk a baptistákról tartani?

A könnyebbség és világosság okáért a kérdést két részre osztjuk.

1. *Elméletileg* nem mondhatunk mást a baptistákról a tárgyaltak alapján, mint hogy tanításaik súlyos tévedések, ők maguk pedig tévelygő keresztények, a szó igaz értelmében eretnekek.

S ha tévedéseiknek történelmileg utána kutatunk, úgy Pelágiusnál és Kálvinnál kell megállapodnunk. Ez volt az a két forrás, melynek összekeveréséből a baptista vallás megszületett. Mert semmi sem új a nap alatt. Krisztus után az V. században egy Pelágius nevű szerzetes már hirdette, hogy nincs eredeti bűn. S a megigazulásról, a keresztségről szóló tanaikat erre építették fel a baptisták. Kálvin pedig, a genfi reformátor volt az első a XVI. században, aki a Szentírást a hit egyedüli forrásának proklamálta. S ez lett második nagy forrása a baptista tanoknak.

2. *Gyakorlatilag* nem szabad elfelejtenünk a baptistákról, hogy minden tévedéseik ellenére is nekünk testvéreink, akik — ha más utakon is —

Krisztust, az Isten-embert imádják és keresik. Nem akarjuk eltagadni azt se, hogy a baptisták többnyire jószándékú, jámbor emberek, akiknek a vallás nem tisztán külső dísz, hanem komoly, állandó lelki szükséglet. S ha túlzottnak is találjuk Rauschenbusch megállapítását, miszerint a baptisták Krisztus követésében s a tökéletességben a többi keresztényeknél messze előbbre járnának, férfiasan kijelentjük, hogy buzgóságuk, egyenességük, testvéri szeretetük, jótevékenységük minden dicséretet megérdemel.

Tanaik ellen tehát küzdünk, mert azok tévedések, eretnokségek, Krisztus szavának s a történelmi igazságnak meghamisításai; ő érettük azonban imádkozzunk, hogy jószándékuk jutalmaként megtalálhassák az utat az egyedül igaz, egy, üdvözítő anyaszentegyházhoz.

ADVENTISTÁK.

Adventistáknak nevezzük annak az újabbkori amerikai szektának a tagjait, akik az Úr eljövetelét közelinek tartják, az arra való előkészületet tekintik a keresztények legfontosabb kötelességének s egész istentiszteletük s egyházi életük ennek az adventnek, vagyis az Úr várásának a megünneplésében merül ki.

Az adventisták nem egységesek. Öt különböző szektájuk van. Legnevezetesebbek a „hetednapos adventisták“, akik Amerikában igen elszaporodtak s Európában is a dollár mindenható erejénél fogva élénk propagandát folytatnak. Nálunk Magyarországon „szombatások“ néven ismeretesek, mivel a hét hetedik napját ünneplik. Nem tévesztendőek azonban össze az erdélyi székely szombatosokkal, akik elvetették mindazon tanokat a kereszténységből, melyeket Mózes tanaival összeegyeztetni nem tudtak s ma már felszívódtak teljesen a zsidóságba.

Az adventista mozgalom története.

Az adventista gondolat nem új a világtörténelemben. Már az első keresztények, akik a régi

zsidó álmokat egyszerre levetni nem tudták, lápláltak ilyen gondolatokat. A régi zsidó véleményyt a Messiás földi országáról átvitték a kereszténységbe is s az időpontot Krisztus második eljövetelére tették. Tápot adtak e felfogásnak az evangélium homályos szavai a világ végétől s az Üdvözítő második eljöveteléről, de még inkább a Titkos Jelenések könyvének 20. fejezete, mely szerint a szentek ezer esztendeig fognak Krisztussal uralkodni. „Éltek és országoltak Krisztussal ezer esztendeig.“ (20. 4.)

Ez volt a millenizmus vagy chilianizmus. Miként a világ — mondották — hat nap alatt lett megteremtve s a hetedik napon a teremő Isten megnyugodott, úgy kell 6000 év alatt a világnak felőrlődni s azután jön a nyugalomnak ezer éve. Ebben az ezeréves boldog országlásban csak a jók vesznek részt s színhelye ez a föld lesz. Az ezer év elteltével jön csak el a világ vége és megítélése.

Bár a millenizmus az V. században már teljesen megszűntnek tekinthető, a gondolat maga ott kísért később is a firenzei Joachim, az apostoli testvérek, a taboriták, anabaptisták, Swedenborgiak és Mormonok mozgalmában. De a leghatározottabb alakot az adventistáknál nyerte.

Keletkezése.

Az adventista szekta keletkezése *Miller Vilmos* nevéhez fűződik, aki Pittfieldben, Észak-amerika Massachusetts nevű államában 1782-

ben született s mint farmer 1849-ben halt meg Low Hamptonban, Newyork államban. Atyja katonatiszt volt, de szűkös viszonyai nem engedték meg, hogy a tehetséges, élénk fiút tudományosan kiképeztesse. Pedig a fiú tanulni vágyott. Már ifjúkorában elolvasott minden könyvet, ami csak a kezébe került. A rendszertelen, válogatás nélküli olvasásnak a vége az lett, hogy nemcsak a baptista vallást, melyben nevelkedett, vetette el, hanem egyenesen hitetlen lett.

Harmincnégy éves korában mint farmer letelepedett Low Hamptonban s itt hamarosan megtért. Megtérése után lázas buzgalommal fogott a Szentírás olvasásához. Különösen megragadták figyelmét azok a részek, melyek a világ végéről s az Úr eljövételéről szólnak. Úgy gondolta, hogy az idők jelei, melyek a világ végét jelzik, beteljesedőben vannak. Tehát Krisztus eljövete küszöbön áll.

Hosszas bűvárkodás után, a Dániel könyvében megírt jövendölésekből (8, 13) azt számította ki, hogy Krisztus második eljövetele az „1843. év táján“ fog bekövetkezni.

Igen érdekes az a számítás is, mellyel Miller a jelzett eredményhez eljutott. Dániel ugyanis azt írja, hogy a mindennapi áldozat mindaddig elmarad s a pusztulás mindaddig tartani fog, míg csak 2300 nap el nem múlik. Akkor aztán meg lesz tisztítva a szent hely. Ez a jövendölés a szétrombolt jeruzsálemi templom helyreállítására vonatkozik, ami a Dánieltől jelzett időben

lényleg be is következett. Miller azonban, aki a Szentírást csak a saját értelmére támaszkodva magyarázta, ezt a passzust a föld megtisztítására értette s a 2300 napot mint ugyanannyi évet fogta fel. Számítása kiindulópontjának pedig a 457-ik évet vette, amikor is Esdrás vezérlete alatt a zsidók egyrésze a babilóni fogságból visszatért. Így jutott el a nevezetes 1843-as dátumhoz.

1818-ban már komoly meggyőződése volt Millernek, hogy 25 év múlva beáll a világ vége. Krisztus újra megjelenik a földön s a nagy világégés után felállítja az ő ezeréves országát, melyben uralkodni fog a feltámadt hívőkkel. Az istentelenek ellenben csak az ezer év elteltével fognak feltámadni s akkor lesz majd a világ-ítélet.

1831-ben Miller nyíltan kezdte hirdetni meggyőződését. Két év múlva már lakóhelye baptista gyülekezetében hirdeti tanait. 1833-ban könyvet ír: „Bizonyítékok a Bibliából s a történelemből az Úr eljövetelére vonatkozólag 1843-ban“. Ezen időtől kezdve egész 1843-ig hatalmas propagandatevékenységet fejtett ki. Ötszáz különböző városban vagy négyezer előadást tartott. Előadásai oly nagy hatást értek el, hogy körülbelül 200 prédikátor elfogadta nézeteit, közel ezer gyülekezet támadt vagy ötvenezer taggal. 1840-ben Bostonban megjelent az első adventista folyóirat, az „Idők jelei“, később „Advent Herald“ címmel.

Mikor Miller követői őt arra kérték, hogy jelölje meg pontosabban az időt, melyre az Úr érkezése várható, Miller újabb számítások alapján ezt a pontos időt 1843 március 21. és 1844 március 21. közötti időben állapította meg.

Miller jövendölése nagyon érthetően óriási feltűnést keltett. Hívők és hitetlenek egyaránt lázas kíváncsisággal várták az eseményeket. De a kijelölt idő elmúlt s az Úrnak felhőben való eljövetele nem következett be. Miller tehát hamis prófétának bizonyult.

Ő azonban nem vette nagyon szívére a szégyenletes felsülést. Nyílt levelet intézett híveihöz, melyben bevallja, hogy számításában ugyan tévedett, de biztosít mindenkit arról, hogy az Úr hamarosan el fog jönni.

Most azután egy *Snow* nevű barátja lépett előtérbe. Kijelentette, hogy Miller tévedett, amennyiben nem vette figyelembe a tíz szűzről szóló példabeszédet (Máté 25.), mely szerint a vőlegény nem fényes nappal, hanem csak éjjelkor jön. Ez a félnapi késés a dánieli 2300 napnak megfelelően egy félévet jelent. Ezt a félévet kegyelmi és bűnbánati időnek jelentette ki s az Úr eljövetelét pontosan 1844 október 21-ikében állapította meg.

A tömeg persze újra hitt s feszült várakozással tekintett az eljövendő elé. Egykorú kútfők leírásai a tömegőrület hatását keltik az emberben.

1844 nyarán a hívők nagyrésze beszűntette a

munkát. A földeken nem aratták le többet a termést. Sokan eladták vagy elajándékozták minden vagyonukat s külön kis sátrakban várták az Úr eljövetelét.

A „hitetlenek” természetesen jól mulattak a „hívők” várakozásán s Bostonban a kereskedők kirakataiban ilyen felírásokat lehetett látni: „Fehér ruhák, mennybemenetelre alkalmasak, legújabb divat szerint igen olcsó áron árusíttatnak”.

Végre elérkezett 1844 október 21. Ezer és ezer adventista leste az égi jeleket, az angyalok megérkezését, a kürtök megharsanását. Népes csapatok lepték el az imaházakat s szemüket égnek irányítva, órák hosszat adventi énekeket énekeltek. Úgy, ahogy Lukács evangéliumában van: „Midőn pedig ezek elkezdődnek, tekintsetek föl és emeljétek fel fejeiteket, mert közelget a ti váltáságtok”. (21, 28.)

De semmi se történt. Október 21. is csak úgy múlt el, mint a többi nap. „Elhagytam az imaházat — írja egy szemtanú — és sírtam, mint egy gyermek. Az idő letelt s a várva-várt Üdvözítő nem jött el. Mária Magdolnával kellett felkiáltanunk: Elvitték az Urat... és nem tudjuk, hová tették őt.”

A csalódás tehát irtózatos volt, Miller, Snow és társai azonban úgy nyilatkoztak, hogy a számítás egészen helyes volt s csak abban tévedtek, hogy az adott időpont nem az Úr Jézus eljövetele, hanem a Megváltónak, mint főpapnak

mennyben véghezviendő utolsó munkájára, az engesztelőáldozat bevégzésére s az Úr népének előkészítésére vonatkozik.

S az adventisták újra hittek.

Fejlődése.

1845 április végén adja ki Miller az adventista gyülekezetek első szabályát, de a szakadás, a széthúzás már jóval előbb megindul.

Már a várakozási idő alatt egy *Storr* nevű prédikátor hat prédikációt ad ki, melyekben különleges, a Miller lelkületétől idegen tanokat kezd hirdetni. Tagadja, hogy a lélek természeténél fogva halhatatlan volna. A halhatatlanságban Krisztus külön adományát akarja látni, mely csak a hívőknek kompetál. A halottak lelkei nem élnek, hanem mintegy az álom állapotában vannak s csak az utolsó ítéletkor ébrednek fel, hogy vagy Krisztussal uralkodjanak, vagy pedig büntetésképen örökre megsemmisüljenek.

Az öt különböző csoportra szakadó adventisták közül legnagyobb szerephez a „*hetednapos adventisták*“ vagy *szombatosok* jutottak.

Történt ugyanis, hogy 1844-ben a washingtoni gyülekezethez egy baptista prédikátornő jött, aki meggyőzte a gyülekezetet, mennyire helytelen és bűnös a vasárnap megszentelése. Isten a hetedik napot rendelte és áldotta meg és semmi nyoma annak, hogy akaratát megváltoztatta volna. A gyülekezet elfogadta a prédikátornő

érvelését, különvált a többi adventistáktól s erős propagandába kezdett.

A propaganda lelke egy *Harmon Ellen G.* nevű beteges leányka volt, aki gyakran lelki elragadtatásfélébe esett és prófétált. Később férjhez ment egy *Withe Jakab* nevű prédikátorhoz. Viziói eközben tovább folytatódtak s e nő az adventisták prófétanőjévé vált s írásmagyarázatai irányadókká lettek.

1849-ben már folyóiratot alapítanak s *Withe* asszony vizionárius írásai elárasztják egész Amerikát. 1858-ban bevezetik gyülekezeteikben a tizedet, miáltal kiapadhatatlan pénzforrásra tesznek szert. 1866-ban felállítják az első szanatóriumot s 1868-ban megtartják az első seregszemlét.

Ugyanebben az évben egy aposztata lenygel pap megalapítja az első európai gyülekezetet a latin Svájcban. 1878-ban megkezdik Angliában a térítést. 1895-ben pedig Hamburg székhellyel Középeurópa megmunkálásába fognak.

Jelen állapota.

A különböző adventista frakciók között leg-erősebb a szombatos adventisták csoportja. 1894-ben 37 ezren, 1901-ben 50 ezren, jelenleg pedig körülbelül 200 ezren vannak. Amiből Európára valami 60 ezer esik. A többi csoportok létszáma igen csekély; együttvéve alig teszik ki a szombatosok negyedrésztét.

Északamerika és Európa államain kívül missziókat tartanak fenn Abessziniában, Perzsiában, Indiában, Kínában, Ausztráliában, Jávában stb. 1910-ben már 70 missziósintézetük volt 5300 növendékkel s mintegy 400 bennszülött tanerővel. Van 70 kórházuk 160 orvossal és 1000 ápolónővel.

A szombatos adventisták legfelső fóruma a washingtoni általános konferencia. Az egyes földrészek uniókba vannak osztva, melyek azután kerületekből állanak. Európa 7 unióra oszlik. Magyarország a Duna-unióba tartozik.

Sajtótevékenységük igen élénk. Harminc nagy nyomdájuk, 126 folyóiratjuk van. Írásaik 67 különböző nyelven jelennek meg.

Nagy súlyt helyeznek a jótékony intézményekre; különösen kórházak és szanatóriumok felállításában tevékenykednek. Hogy ezen egészségügyi intézmények egyúttal az adventista misszió kiinduló- vagy gyűjtőpontjai is, az magától értetődik.

Magyar adventisták.

A magyar adventistákról keveset tudhatunk. Könyveikben sem nyíltan leszögezett hitvallomás, sem történelmükre vonatkozó adatok, statisztika stb. nincsenek. Vezetőik és tagjaik egyaránt zárkóztak és titokzatosak. A pusztá tudományos érdeklődést nem szeretik s csak azokat avatják be titkaikba, akiknél a „megtérés” reménye fennáll.

E sorok írója is megpróbálta egyik prédikátoruknál a magyar viszonyokat illetőleg tájékozódást nyerni. Hasztalanul. A „testvér“ (így nevezték a hívek) bizalmatlanul fogadott. Legfontosabb és legsürgősebb feladatának tartotta nevemet, állásomat és lakásomat pontosan feljegyezni. Kérdezősködéseimre kijelentette, hogy a „főprédikátor“ tudta és beleegyezése nélkül semmi néven nevezendő felvilágosítással nem szolgálhat.

Más kútfolk nyomán mégis sikerült a következőket megtudni. A magyar adventista missziót német származású prédikátorok vezetik, akiket a berni (Svájc) központ küldött az országba. Bár mozgalmuk már 25—30 éves, tagjaik száma alig üti meg az egyezeret. Tevékenységük főleg a fővárosra szorítkozik. Vidéki állomásokról vagy formálisan megalakult gyülekezetekről nem tudunk. Budapesten négy imaházuk van: a Dalnok-utcában, Baross-utcában, a Szent János-téren és Erzsébetfalván. Egy modern új nyomdájuk (Németvölgyi-úton) s két könyvkereskedésük van. Irataikat, melyek fantasztikus címükkel tűnnek fel, vasutakon s vasuti várótermekben szeretik árusítani, mint „jó sajtót“, „keresztény könyveket“.

Csopják Attila baptista író így emlékezik meg róluk egyháztörténelmében: „Magyarországon körülbelül 1890 óta folytatnak missziót s több száz tagot számlálnak, de többnyire ‚szombatosok‘ néven ismeretesek“. (184. oldal.)

Az adventisták tanai.

Mikor a következőkben az adventisták tanairól beszélünk, a hetednapos vagyis a szombatos adventistákat értjük. Egyrészt, mert a szombatos adventisták a legelterjedettebbek, másrészt pedig, mivel a magyarországi adventista miszió is ezen az alapon áll.

A világ vége.

Az adventista mozgalom a világ végének kiszámítgatásával és várásával kezdődött el s figyelmüket még ma is elsősorban ez köti le.

Bár még mindig van egy frakciója az adventistáknak, akik főhivatásuknak tartják a világ végének kiszámítását s az újsághírek szerint csak nemrég is a közeli vég szenzációjával lepték meg a világot, a találgatásoktól általában tartózkodnak. A kezdet két keserű csalódása — úgy látszik — elég lecke volt nekik.

A Dániel-féle jóvendölések helyett ma már inkább a Titkos Jelenések könyvének homályos vízióira építenek.

A kérdéses szöveg így hangzik: „És láték egy angyalt leszállani a mennyből, a mélység kulcsa és nagy lánc lévén kezében. És megragadá a sárkányt, a régi kígyót, ki az ördög és a sátán és lekötözté azt ezer esztendőre és leveté a mélységbe és pecsétet vete rá, hogy többé ne hitegesse a nemzeteket, míg el nem telik az ezer esztendő: és azután föl kell oldatnia egy kevés

időre. És láték székeket és azokon ülőket, kiknek adaték, hogy ítéljenek; és (látám) azok lelkait, kik lefejeztettek Jézus bizonyágtételéért és az Isten igéjéért, kik nem imádták a vadállatot, sem annak képét, bélyegét sem vették föl homlokaikra vagy kezekre és éltek és országoltak Krisztussal ezer esztendeig. A többi halottak nem élednek föl, míg el nem telik az ezer esztendő. Ez az első feltámadás. Boldog és szent, kinek része van az első feltámadásban; azokon nincs hatalma a második halálnak, hanem az Isten és Krisztus papjai lesznek és vele országolnak ezer esztendeig. És mikor eltelik az ezer esztendő, a sátán feloldatik tömlöcéből és kijő és elcsábítja a nemzeteket, kik a föld négy szegletén vannak, Gogót és Magótot és összegyűjti azokat viadalra, kiknek száma, mint a tenger fővénye. És feljönnek a föld területére és körülveszik a szentek táborát és a kedves várost. De az Istentől tűz száll le a mennyből s ez megemészti őket, a tűz és kénkö tavába vettetik, hol a vadállat is, a hamis próféta is gyötörtetni fognak éjjel-nappal mindörökkön-örökké. És láték nagy, fehér királyi széket s azon egy ülőt; kinek színe elől elfutott a föld és ég és azok helye nem találtatik. És látám a holtakat, a nagyokat és kisdedeket állani a királyi szék előtt és még más könyv nyitvaték meg, az élet könyve; és megírták a holtak azokból, mik a könyvekben valának írva, az ő cselekedeteik szerint. És a tenger előadá a holtakat, kik benne valának és a halál

és alvilág visszaadák halottjaikat, kik nálok valának; és ítélet tartaték mindenik fölött az ő cselekedetei szerint. A pokol és halál pedig a tűznek tavába vettetének; ez a második halál. És aki nem volt beírva az élet könyvébe, a tűznek tavába vettetett“. (Titkos Jelen. 20. rész.)

Ebből az apokaliptikus szövegből az adventisták a következőket vezetik le: mikor az utolsó idők jelei mind teljesedésbe mennek, Krisztus eljövele fog e világnak véget vetni. Az istentelennek elpusztulnak, az igazak azonban feltámadnak halottjaikból s az égben Krisztussal ezer évig fognak uralkodni. Ezen ezeréves uralom alatt azonban a föld üres és kietlen lesz, lakatlan, akárcsak kezdetben, az ember teremtése előtt. Így lesz az első feltámadás.

Ezen idő alatt a sátán is tehetetlenségre lesz kárhoztatva. Megkötöztetik, a mélységbe vetik és lepecsételtetik.

Az ezerév letelte után azonban helyreáll a szent város. Krisztus az ő szentjeivel lejön a földre, az olajfák hegye kettészakad s helyet csinál az új Jeruzsálemnek. Krisztusnak ezen második eljövele jelenti egyúttal az istentelenek feltámadását is, akiknek száma oly nagy, mint a tenger fövénye.

Most azután a sátán is kiszabadul börtönéből. Azonnal összehívja a feltámadt gonosz lelkeket s harcra vezeti őket a szent város ellen.

Ekkor azonban tűz fog alácsapni az égből. A patakok szurokká. a föld kénné válik, az egész

ország égő, folyó szurokká változik, melybe bevettetnek az ördög s az ő csatlósai, ahol azután a második halál vagyis a teljes megsemmisülés vár rájuk.

Isten országa a földön örökké fog tartani s a szentek mint királyok uralkodni fognak mindörökké.

Hogy pedig a jelek a közeli véget jelzik, az holtbizonyos az adventisták előtt. A Krisztus által jelzett események (Máté 24.) már mind beteljesedtek. „A nap elsötétedik, a hold nem ad világosságot, a csillagok lehullnak az égből” — mondta Krisztus. Ime — felelik az adventisták -- 1780 május 17-én Északamerika északkeleti részében elsötétedett a nap s egy „egészen különleges homályos nap” volt. 1833 november 13-án nagy csillaghullás volt észlelhető. Más biztos jelei pedig a világ végének: a viharok, földrengések, áradások, tűzvészek, melyek az utolsó évtizedekben történtek. Háborús készülődések, véres háborúk mindenfelé. Az erkölcsi romlottság oly magasra hágott, hogy az emberiség állapota Nőé korára emlékeztet.

Mindezt egybevetve — mondják — lehetetlen a világ végének közelségét fel nem ismerni.

Az Úr napja.

A hétednapos adventisták tanaiban az Úr várása mellett a legnagyobb szerepet az „Úr napjának” a kérdése játsza.

Bates József hajóskapitány már 1846-ban könyvet írt e kérdésről a pálcát tört a vasárnap felett. Kijelentette, hogy bűn a vasárnapot megünnepelni. Szombat az igazi ünnep, mint ahogy azt a zsidók tették, mert a teremtés alkalmával Isten a szombatot áldotta és szentelte meg.

Az adventisták nagy profetisszája: White aszszonyság pedig esküvel állítja, hogy mennyei látomása volt, miszerint soha senki hitetlenné vagy istentagadóvá nem lett volna, ha az Úr napját mindig szombaton ülte volna meg a világ.

A német Conradi pedig egy vaskos könyvben, melynek címe: Krisztus vagy a római egyház, azt állítja, hogy a pápaság bűne a szombat eltörlése. A vasárnap emberi találmány minden bibliai alap nélkül. Sőt haragosan jelenti ki, hogy a római egyház Isten nyílt és világos parancsa ellenére vezette be a szombat helyett a vasárnapot.

Szerintük az első keresztények a szombatot ünnepelték s a bűnös merénylet Isten parancsa ellen csak a IV. században következett be. Erre az időre esik ugyanis a vasárnap bevezetése.

A szombat tehát Isten mindenhatóságának a jele; a vasárnap pedig jele a római egyház hatalmának és tekintélyének Isten szava és parancsa felett.

Az emberi lélek.

De még megdöbbenőbb a szombatos baptisták felfogása az emberi lélekről. Ha már az Úr

napjának kérdésében is eltérnek az összes keresztény vallásoktól, az emberi lélekről vallott felfogásuknál szinte joggal kérdezi az ember: vajjon számíthatók-e egyáltalán a szombatos adventisták a keresztények közé? S valóban, keresztény jellegüket már csak az menti, hogy Krisztust, az Istenembert még nem tagadták meg.

Minden keresztények közös, egyöntetű felfogása az, hogy az emberi lélek szellemi valóság, melynek természetes kiruházásához tartozik a halhatatlanság. A halál tehát csak a testet rombolja szét, a test és lélek kapcsát szakítja meg, de a lélek tovább él egy egész örökkévalóságon át.

A szombatos adventisták azonban mást tanítanak. Szerintük a lélek a testtel együtt meghal, illetve a jámbor emberek lelkei a sírban alusznak. Nem hiszik, hogy a lélek a test halála után a mennybe vagy a pokolba jut, hanem csak fel-támadáskor kap ismét életre s a nagy világítélet után a jámborok az új földnek lakói lesznek, a gonoszok pedig bevettetnek a kénköves, tüzes tóba s ott teljesen megsemmisülnek az ördögökkel együtt. Az adventisták tehát tagadják, hogy a lélek természeténél fogva halhatatlan volna. A halhatatlanság Krisztus külön adománya, mely csak a hívőknek jár ki. A halottak lelkei nem élnek, hanem az öntudatlanság, az álom állapotában vannak s csak az ítéletkor ébrednek új életre.

Egyéb tanok.

Ezek után igazán nem csoda, ha a szombatos adventisták sok más lényeges pontban is eltérnek a Krisztus alapította katolikus anyaszentegyháztól.

Amilyen igaz örömmel üdvözöltük például a baptisták pozitív hitét a Szentháromságban s Krisztus istenségében, époly fájdalommal és megütközéssel kell látnunk, hogy a szombatos adventisták *hite a Szentháromságban s Krisztus istenségében* nincs nyíltan és félreérthetetlenül kifejezve. Hitvallásukban az Atya és Fiú után a Szentírásban való hit s nem a Szentlélek következik.

A *Szentírást* elfogadják, mint zsinórmértéket az örök boldogsághoz. Hogy nem a maga egészében veszik, az Luther óta nem csoda.

Hirdetik, hogy a Szentírás a *hit egyedüli mértéke* és szabálya, nemkülönben a kinyilatkozatlásnak egyedüli forrása.

Elvetik a *gyermekkeresztséget* s csak a teljes alámerítéssel történő megkeresztelését a felnőtteknek tartják érvényesnek. Mindenkit, aki gyermekkorában vagy csak leöntéssel volt megkeresztelve, újra keresztelnek.

Tagadják a *purgatorium* létét, a *pokol* örökké tartó büntetését; elvetik a *szentmiséáldozatát, gyónást, a házasság felbonthatatlanságát*, a *szen-tek, képek, relikviák tiszteletét, a halottakért való könyörgést, a papság intézményét.*

De különös hévvel támadják a *pápaság* intézményét. A tehetetlen düh vagy talán már az örvöngés benyomását kelti a józan szemlélőben az, amit e téren művelnek. Durva sértésük, mely 295 millió katolikusként szól, mindenesetre fölmentene bennünket az alól, hogy velük és tanaikkal tisztelettel és udvariassággal bánjunk.

De halljuk, mit mondanak az adventisták a pápaságról?

A Titkos Jelenések könyvében szó van egy kétszarvú vadállatról, mely felfuvalkodik s hatalmat gyakorol a világ felett. Elcsábítja a föld lakóit s rabszolgáivá teszi őket. S szent János hozzáfűzi: „Akinek értelme van, számítsa fel a vadállat számát; mert ember száma az; s az ő száma hatszázhatvanhat“. Vagyis: itt valami megfajtott van. Aki elég éles elmével bír, az keressen olyan szót, melynek számértéke 666 legyen. A régieknél ugyanis a betűk egyszersmind számjegvek is voltak.

E titokteljes szám a legrégibb időktől kezdve sok találgatásra adott okot, Szent Ireneus például azt gyanította, hogy ezen számösszeg alatt a „Lateinos“ (római birodalom) név rejlik, melynek betűiből valóban kijön a 666 szám. Mások Juliánt, a hitehagvót (Apostates), ismét mások Mohammedet (görögül Maometis) gyanították. Újabban nem történeti személyt, hanem az istentelen tudományt értik alatta.

Az adventisták azonban durva lelkülettel azt állítják, hogy az a bizonyos apokaliptikus undo-

rító szörny a római pápa, a katolikus világegyház feje. S előadásai alkalmával egy vetített képet mutatnak be, mely a pápai tiarát (hármaskoronát) ábrázolja a következő felírással:

V - i - e - ari-us Fi - l - i - i D - ei
5, 1, 100, 1, 5, 1, 50, 1, 1, 500, 1 = 666,

ami annyit jelent: „Isten fiának helyettese“. Ime — mondják — az adott szám talál a római pápára.

Hogy azonban pápai tiara ilyen felírással nincsen s hogy a pápák még soha így magukat nem nevezték, azzal az adventisták nem törődnek. Sőt, hogy a pápát mindenképen antikrisztussá bélyegezzék, még egy címet találnak ki számára. Hogy ez is légből kapott, mint az előbbi, az mellékes; a fő az, hogy a számérték itt is talál.

L - ati-nus Rex Sac - er - dos
50, 1, 5, 10, 100, 500 = 666.

Gyülekezeti élet, erkölcsi parancsok.

A Messiás-várás mellett az adventisták minden gondját a szombat megszentelése képezi. Istentiszteletük rideg és pusztá. Prédikációból és adventi énekekből áll. A gyermekek hitbéli oktatása is szombaton történik. Pénteken este imaóra, a hét két másik napján pedig, rendszerint csütörtökön és vasárnap vallásos előadása van.

Átvették a katolikus egyháztól az *utolsó ke-*

netet, melyet azonban szentségnek nem tartanak, úgyszintén a *lábmosás* szokását is, mit az úrvacsora vételével kötnek össze.

Megvan tehát az *úrvacsora* is, amit azonban alkoholmentes borral végeznek. Mert — mondják — Krisztus és apostolai is ezt csinálták.

1863-ban egy *egészségügyi reformot* léptettek életbe, mely egyúttal a vallás erejénél fogva is kötelez. Eszerint tilos a disznóhús, alkohol, tea, kávé és dohány élvezése. Sokan még orvossággal élni sem tartják megengedhetőnek.

A hívek *adót* fizetnek. Már a keresztségnél kiveszik az ígéretet, hogy az illető „megadja az Úrnak az övét“. Az adó elég magas. Minden tag köteles lelkiismeretben, összjövedelmének egy tizedrészét csorbitatlanul leadni a vezetőségnek. Ezen előírás alapján minden hívő kap évről-évre egy levélborítékot, melyre Malachiás próféta szava van rányomtatva: „Hozzátok be az egész dézsmát az én tárházamba“. (3, 10.) Ebbe a borítékba teszi be minden adventista a maga tizedét, fölírja rá a nevét s beadja a pénztárosnak, aki azt levonás nélkül az illetékes Unió központjába továbbítja. Ez az összeg teljesen missziós célra megy; a helyi szükségleteket különböző gyűjtésekkel fedezik.

Hogy ez az egyházi tized milyen óriási összegre rúg s viszont a hívőkre milyen megterhelés, álljon itt egy példa: 1920-ban az adventisták 11,876.040 dollárt hoztak össze. Ebből maga a tized 7,195.436 dollár, ami egy tagra az akkori

létszám mellett évi 25 dollár megterhelést jelentett.

Írásaikban állam — vagy társadalomellenes dolgot nem találtunk, viszont azonban tény, hogy az adventista vallást Románia sem elismerni, sem megtűrni nem akarja, Szerbia pedig ép az idei évben tiltotta ki országa területéről őket s üldözi az államhatalom minden eszközével.

Az adventizmus cáfolata.

Gyakorlatilag szinte lehetetlen az adventistákat befogni. Csekély theologiai ismeretükön, önkényes, minden józan szabályt megcsúfoló bibliamagyarázatukon, rajongó fanatizmusukon megtör minden kísérlet. Még nagyobb baj, hogy sohasem elég nyíltak és őszinték. Könyveikből is csak nehezen, prédikátoraik „vallásos előadásaiból” (így szeretik nevezni propagandáikat) meg egyenesen lehetetlen kihámozni tanaikat. Egységes, szigorúan körvonalozott hitvallomást vagy katechizmust sem adnak, hanem ehelyett különféle, szenzációs című iratokkal árasztják el a világot.

Egy magyar baptista író, aki pedig sok szeretettel gyűjtötte össze a szekták történetét s aki ép az apró szektákban akarja megtalálni „a bibliai kovászt meg sőt, mely a romlásnak induló egyházak erjedését némileg meggátolja”, az adventistákról a következő megállapítást kénytelen tenni: „A szellem önállóságának fogalmával

nincsenek tisztában s a bibliát előre megállapított menetben, mindig ugyanazon — véleményükre kedvező — versek idézésével magyarázzák, ellenben a véleményüknek meg nem felelő verseknek más értelmet igyekeznek adni“. (Csopják Attila: Egyháztörténet.)

Mi a magunk részéről még csak azt tehetjük hozzá, hogy az adventisták egész hitrendszere szentírási szavak, mondatok vagy szakaszok naiv, gyermekes elgondolásán alapszik.

Nem való Biblia azok kezébe, akik így élnek vele!

A világ végéről.

Hogy az adventisták mit tartanak a világ végéről, illetőleg annak közeli beállásáról, azt már bőven kifejtettük.

Cáfolatul legjobb lesz Krisztus szavait emlékünkebe visszaidéznünk. Mit mondott az Üdvözítő a világ végéről? Mikor lesz? Ki lehet-e számítani a világ végét?

Az evangéliumok tanúsága szerint annyi biztos, hogy az Üdvözítő beszélt és pedig többször beszélt a világ végéről. Megadta a jeleket is, melyekből következtetni lehet rá. Az egyház fel is olvastatja Jézus jövődöléseit a híveknek minden évben.

Mi katolikusok azt is tudjuk, hogy két ítélet lesz. Egy külön ítélet s az utolsó ítélet. A külön ítélet rögtön a halál után következik be. Ha meghaltunk, Isten azonnal megítéli lelkünket.

„El van végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután pedig jön az ítélet.“ (Zsid. 9, 27.) A második ítélet a világ végén lesz. Jézus avégett jön majd el a világ végén, hogy minden embert megítéljen. Ezt a világ végén bekövetkező ítéletet nevezzük utolsó ítéletnek vagy világítéletnek. „Eljön az óra, amelyben mindnyájan, akik a sírokban vannak, meghallják az Isten fia szavát. És eléjőnek, akik jót cselekedtek, az élet feltámadására; akik pedig gonosz cselekedtek, az ítélet föltámadására.“ (Ján. 5, 28—29.)

A tapasztalat azonban azt bizonyítja, hogy a halál órája bizonytalan. Minden percben betoppanhat. „Ime úgy jövök, mint a tolvaj.“ (Titkos Jelen. 16, 15.) Azért figyelmeztet is bennünket állandóan az Egyház, hogy minden időben készen legyünk a halálra. „Figyeljete, vigyázzatok és imádkozzatok, mert nem tudjátok, mikor lesz azon idő.“ (Márk 13, 33.)

Azt azonban sohasem fogjuk tudni kiszámítani napra és órára, mikor jön el Jézus, mikor lesz a világ vége. S jelenleg sincs semmi okunk vagy alapunk arra a feltevésre, hogy az Úr hamarosan jönni fog. „Azt a napot azonban vagy órát senki sem tudja, még a mennyei angyalok sem, hanem egyedül az Atya.“ (Máté 24, 36.) Aki tehát emberi ésszel mégis ki akarná számítani a világ végét, Krisztust akarja megcáfolni, vétkezik ellene.

S Krisztus óva int, hogy ne hagyjuk magun-

kat elámítani. Mert bár jelek fognak az égre rajzolódni, az utolsó idők jelei, mégis váratlan lesz az Isten fiának megérkezése. „Mert valamint a villámlás napkeleten támad és látszik napnyugatig, úgy leszen az ember fiának az eljövetele is.” (Máté 24, 27.) Sőt, ha hasonlatot is akarunk hozzá: „Amint pedig volt Noé napjaiban, úgy leszen az ember fiának eljövetelekor is. Mert valamint a vízözön előtti napokban ettek és ittak, házasodtak és kiházasítottak mindazon napig, melyen Noé bement a bárkába és nem vették észre magokat, mígnem eljött a vízözön és elvitte mindnyájokat: úgy leszen az ember fiának eljövetele is”. (24, 36—39.) „Azért ti is legyetek készen, mert amely órában nem véltetek, eljön az ember fia.” (24, 44.)

Hogy pedig a világítéletkor mi fog történni, ahhoz nem kellene a Titkos Jelenéseknek misztikus víziói, homályos, senki által csálhatatlanul nem magyarázható szavai s még kevésbbé az adventisták gyerekes elgondolásai, maga az Úr Jézus ad rá határozott, pontos feleletet. „Mikor pedig eljő az ember fia az ő fölségében és vele mind az angyalok: akkor ő fölségének királyi székébe ül; és összegyűjtetnek eléje minden nemzetek és elválasztja őket egymástól, mint a pásztor elválasztja a juhokat a bakoktól. És a juhokat jobbjára állítja, a bakokat pedig balkéz felől. Akkor majd így szól a király azoknak, kik jobbjára felől lesznek: Jöjjetek, Atyámnak áldottai! bírójátok a világ kezdetétől nektek

készített országot“. (Máté 25, 31—35.) S továbbá „akkor majd így szól azoknak is, kik balfelől lesznek: távozzatok tőlem, átkozottak, az örök lúzre, mely készítetett az ördögnek és az ő angyalainak“. (25, 41.)

Szombat vagy vasárnap?

Az adventisták legnagyobb vádja a katolikus Egyház ellen az, hogy önkényűleg megváltoztatta Isten törvényét, amikor a szombat helyett a vasárnap megünneplését rendelte el.

S valóban. Ha igaz az, hogy a vasárnap bevezetése csak a IV. századra esik s hogy e rendelkezés Isten parancsának ellenére történt s pláne ha igaz Withe asszonyosság látomása, hogy minden hitetlenség és istentagadás ebből származik, akkor valóban nagy bűnt követett el az Egyház s merész újítása nehezen vagy épenséggel nem is menthető.

De valótlán az adventisták vádaskodása. Sem a történelem, sem a Szentírás, sem a tapasztalat nem ad nekik igazat. A történelem tanubizonyossága szerint a vasárnap megünneplése az apostoli időkből ered, a Szentírás maga is ezt jelzi, az isteni parancson sérelem nem esett s nem átok vagy hitetlenség, de hit és áldás fakadt a vasárnap megszentelése nyomán.

De lássuk e pontokat egyenkint közelebbről.

1. Amilyen hangosan hirdetik az adventisták, hogy a vasárnap csak a IV. században lett bevezetve, ép oly mélyen hallgatnak, ha az ember

közelebbi adatok után tudakozódik. Ki és mikor tette ezt? Melyik pápának a rovására kell e bünt írunk?

De az adventisták erre nem tudnak felelni. S nem is tudhatnak, mert állításuk légből kapott koholmány. A IV. század legfeljebb annyiban szerepel a vasárnap történelmében, amennyiben a római birodalom ebben a században a vasárnapot állami ünnepnek jelenti ki. Konstantin császár ugyanis 321-ben elrendelte, hogy a vasárnap törvénykezési szünnap legyen s a keresztény katonák a szolgálattól e napon mentesíttessenek.

Maga a vasárnap azonban egész az apostoli időkig nyúlik vissza. Már a Szentírás is erre enged következtetni. János evangelista tanúsága szerint (20. 19, 26.) az apostolok „a hét első napján” gyűltek egybe, azon a napon, melyen az Úr dicsőségesen feltámadt. Az Apostolok cselekedeteiben pedig azt olvassuk, hogy a troás-i hívek „a hét első napján” gyűltek egybe a kenyérszégésre. Szent Pál apostol pedig elrendeli, hogy „a szentek számára gyűjtendő alamizsnát” vasárnap végezzék.

Azt azonban készséggel elismerjük, hogy e helyek csak jelzések, utalások, melyekből következtetni lehet, azonban nyíltan kimondva, megemlítve vagy pláne törvénynek előírva a vasárnap a Szentírásban nincsen.

De nem is életbevágóan fontos, hogy legyen. A Szentírás — mint már más helyen kimutat-

tuk — nem egyedüli forrása és zsinórmértéke a hitnek. Vannak igazságok, melyekre teljes bizonyosság csak a hagyományból és a csalhatatlanul tanító egyházból meríthető.

Már pedig a legrégebb egyházi írók tanuskodnak a vasárnap mellett. Így a *Barnabás-levél*, mely az első század utolsó éveiben keletkezett, Izaiás próféta szavaival („szombatot és más ünnepeket el nem szenvedhetem“ 1, 13.) kapcsolatban ezt írja: „Azért üljük mi meg ünnepi örömben a nyolcadik napot (vasárnap), amelyen Jézus is halottaiból föltámadt“.

Szintén az első századból való a *Didache*, vagyis a „Tizenkét apostol tanítása“ című írás, mely a vasárnap megszenteléséről bőven megemlékezik s azt az „Úr napjának“ nevezi el.

A II. századból fennmaradt ránk *szent Ignác* antiochiai püspök egyik levele, melyet Magnezia hitközségéhez intézett: „Azok, akik új reményre jutottak (keresztények), nem tartják többé a szombatot, hanem az Úr napját“.

Felhozzák ugyan az adventisták a szombat védelmére, hogy Krisztus, a kereszténység eszményképe is azt tartotta, hogy ő „szokása szerint szombatnapon a zsinagógába“ járt (Luk. 4. 16.); de elfelejtik, hogy Krisztus mindenben példát akart adni, hogy ezzel a ténnyel az „ünnepe“ jelentőségét és súlyát akarta kihangsúlyozni. Elfelejtik, mennyire hangsúlyozta az Üdvözítő, hogy a törvény megtartásánál nem a betű, hanem a szellem a fontos.

Szent Pál apostol is a „szombatot tartotta“ olyan értelemben, hogy szombaton kereste fel a zsidó imaházakat és zsinagógákat, mert ott mindnyájukat egybegyűlve találta s alkalma volt hirdetni az új evangéliumot.

2. Hogy a vasárnap ünneplése bűn volna Isten parancsa ellen — ez az ellenvetés szintén nem állja meg a helyét.

Természetes, hogy az Ószövetségben szent és sérthetetlen volt a szombat napja, mert maga Isten rendelte így. Bár egész biztosan hamarabb kezdték a zsidók ünnepelni, mint ahogy Isten elrendelte volna. Tehát elsősorban is a természet törvényének, parancsoló szavának tettek eleget, amikor a hét egy napját megünnepelték s a pozitív isteni törvény csak formulázta a természeti törvényt, amikor a hét ünnepnapját a szombat napjában állapította meg.

.. Krisztus kereszthalálával azonban megszűnt az Ószövetség s kezdetét vette az Újszövetség, mely többet nemcsak a zsidók, hanem minden idők minden népe számára lett megalapítva.

De ha megszűnt az Ószövetség, meg kellett hogy szűnjön minden berendezése, intézménye, törvénye. Megszűnt tehát a sertéshús-tilalom, a körülmetélés, az ételtörvény s egyáltalán a szertartások törvénye.

Mi maradhatott hát meg belőle? Vagy helyesebben: mit kellett belőle szükségképen az Újszövetségbe átmenteni? Azt, ami az ószövetségi törvényekben egyúttal természeti törvény is.

Már most: Isten harmadik parancsában a lényeg az, hogy a hétnek egyik napja mint az Úr napja megünnepeltessék, de hogy melyik legyen e nap, azt már igazán nem írja elő a természeti törvény.

Mivel azonban az Újszövetség legfontosabb eseménye: Krisztus Urunk feltámadása vasárnapra esett s mivel a pünkösdi csoda, az Egyház megszületése is vasárnapi napon volt, egész természetes, hogy az Egyház kezdettől fogva az Úr napját vasárnap ünnepelte.

Összefoglalás.

Mikor összegező véleményt akarunk adni az adventistákról, őszintén megvallva, zavarban vagyunk. Szeretnénk megértők lenni velük szemben is s a szeretet hangján szólani róluk.

De lehet-e?

Előttünk áll egy vallás, mely a legvaskosabb tévedésekből gyerekes felületességgel és könnyelműséggel van összeragasztva. Itt egy vallás, melynek már a megindulása is téves volt, mely csúfosan felsült kétszer egymásután a kezdetek kezdetén. Hamis számításokon alapszik s egy beteges asszony víziós agvrémeiből szövődik ki. Pozitív isten-hitet hirdet, de még a Szentháromság tanához sem bír teljesen feljutni; Krisztust vallja mesterének, de istenségének világos meglatásához nem bír fölemelkedni. Újszövetséget harangoz, de az Ószövetség elnémult harangjaihoz is visszajár kongatni.

Mit mondjunk róluk, mikor tanaik gyerekes naivsága, megalapításuk gyászos kudarca bélyegzi meg őket? — Semmit!

Sajnáljuk a bibliát, mely kezükbe került s melynek gyöngyei az ő kezükben ilyen hitvány üvegszilánkokká váltak; sajnáljuk az emberi szellemet, melynek húsz század véres, könnyes kínlódása után ide kellett fejlődnie!

FORRÁSMUNKÁK.

Magyar baptista irodalom.

Hitvallomása és szerkezete a keresztelt keresztyén gyülekezeteknek. Budapest, MOB könyvnyomda.

Népszerű theológia. I., II. és III. füzet. Budapest, MOB könyvnyomda.

Müller György életrajza. Budapest, MOB könyvnyomda.

Mi a lélek? Írta: Cs. A. Budapest, MOB könyvnyomda.

Csopják Attila: *Egyháztörténet.* Budapest, MOB könyvnyomda.

Az ember szíve. Budapest, MOB könyvnyomda.

Egy különös eset. Budapest, MOB könyvnyomda.

Út a mennybe. Budapest, MOB könyvnyomda.

A megfecskenkezés és megöntés eredete. Budapest, MOB könyvnyomda.

Harmatgyöngyök és aranyugarak. Budapest, MOB könyvnyomda.

A kapu előtt. Budapest, MOB könyvnyomda.

A szeretet országa. Budapest, MOB könyvnyomda.

Harmatcseppek. Budapest, MOB könyvnyomda.

Mire van az emberiségnek szüksége? Budapest, MOB könyvnyomda.

„Az élet titkaiból” cím alatt sorozatos elbeszélések. Budapest, MOB könyvnyomda.

Folyóiratjaik : „Béke hírnökök“, „Vasárnapi Tanító“, „Hajnalcsillag“, „Friedensklänge“.

Magyar adventista irodalom.

A titok felfedezve. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Gondolatok Krisztus hegyi beszédéről. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

A jó angyalok szolgálata. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

A világ reménye. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Bibliai tanító. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Krisztus ismét eljön. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Újtestamentomi nyugalomnap. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Ezeréves birodalom. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Kibetűzött írás. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Világóra. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Közel van-e a világ vége? Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

A világosság fiai. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

A Jézushoz vezető út. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Krisztus dicsőséges eljövetele. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Spiritizmus és halhatatlanság. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Krisztus szenvedései. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Jézust akarjuk látni. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala

Isten útjelzői. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Keresztény boldog reménysége. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

Hinni vagy vélekedni. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

A holtak állapota. Budapest, Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala.

KERESZTÉNY KIS KÖNYVTÁR

Általános a panasz, hogy irodalmunkban hiányzanak az olyan könyvek, iratok, melyek közönségünket a **hit- és erkölestannal** könnyed formában s alaposan megismertetik. Egy csapásra számtalan elfoglultság szünnék meg s nagyban gyarapodnék azok tábora, akik vallásukat öntudatosan és tevékenyen szeretik. És a lelkekben — a tapasztalat bizonyága szerint — él is a mohó vágy bővebben s kimerítőbben ismerni a vallás ama kincseit, melyek őket jobbakká s boldogabbakká tehetnék. Ez a gondolat vezérelte a **Szent-István-Társulatot**, midőn elhatározta, hogy egyelőre a «Tíz Parancs» keretében a katolikus **erkölestant** apróbb, önálló monografiákban közrebocsátja.

A Keresztény Kis Könyvtár sorozatából megjelent:

1. Müller Lajos : AZ ELSŐ PARANCS.
2. Müller Lajos : A MÁSODIK PARANCS.
3. Müller Lajos : A HARMADIK PARANCS.
4. Müller Lajos : A NEGYEDIK PARANCS.
5. Müller Lajos : AZ ÖTÖDIK PARANCS.
6. Müller Lajos : A VI. ÉS IX. PARANCS.
7. Müller Lajos : A VII. ÉS X. PARANCS.
8. Müller Lajos : A NYOLCADIK PARANCS.
9. Dr. Nyisztor Z. : BAPTISTÁK ÉS ADVENTISTÁK.